

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Studijní program Historické vědy
Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce
Čínská občanská válka v letech 1946-1949
Kryštof Blahota

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Aleš Skřivan, Ph.D.
Katedra historických věd
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Rád bych zde poděkoval panu prof. PhDr. Aleši Skřivanovi, Ph.D. za jeho trpělivost, odborné připomínky a cenné rady při vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a bibliografie.

Plzeň, duben 2019

.....

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Čína od konce císařského režimu do konce 2. světové války.....	4
2.1. Čína bezprostředně po pádu císařství	6
2.2. Proměna Kuomintangu a jeho vztahů s Komunistickou stranou Číny	9
2.3. Okupace Mandžuska.....	13
2.4. Dlouhý pochod.....	16
2.5. Druhá čínsko-japonská válka.....	20
3. Situace v Číně po 2. světové válce.....	26
3.1. Důsledky 2. světové války	27
3.2. Růst moci KS Číny	29
3.3. Oslabení moci Kuomintangu	31
4. Občanská válka v letech 1946- 1949	35
4.1. Obnovení bojů mezi Kuomintangem a Komunistickou stranou Číny (1946-1947).....	37
4.2. Angažovanost USA v konfliktu	41
4.3. Ekonomické problémy Čankajškovy vlády	45
4.4. Nejvýznamnější střety 2. fáze mezi lety 1947-1948.....	48
4.5. Obsazení jižní a západní části Číny KS armádou - 3. fáze (1948-1949).....	53
4.6. Stažení Kuomintangského režimu na Tchaj-wan	58
5. Závěr	61
6. Seznam použitých zdrojů.....	64
7. Resumé.....	66
8. Obrazová příloha.....	67

1. Úvod

Čínská občanská válka byla jedním z největších konfliktů moderních dějin, a to nejen kvůli velikosti území, na kterém konflikt probíhal, ale také kvůli počtu mrtvých. Počet mrtvých se odhaduje na něco mezi osmi až dvanácti miliony životů. Přesný začátek občanské války mezi Komunistickou stranou Číny (KS Číny) a Kuomintangem (KMT) je považován rok 1927, kdy se k moci v Národní straně dostal Čankajšek, který zahájil vojenské operace proti KS Číny. Tato občanská válka měla obrovský dopad na veškeré politické dění Číny, a to již právě od roku 1927 s trváním až do roku 1949, kdy se zcela rozhodlo o tom, jak Čína bude do současnosti fungovat. Přesto největší pozornost je věnována posledním letům konfliktu od konce čínsko-japonské války, která běžela téměř současně s druhou světovou válkou, tedy letům 1946-1949. Jednalo se o nejdůležitější roky, kdy vykristalizoval celý spor a prokázaly se chyby, které se objevovaly na obou stranách, kdy nakonec zvítězila Komunistická strana Číny. Důležitým aspektem je i poválečné napětí po druhé světové válce mezi Sovětským svazem, jakožto podporovatelem KS Číny a mezi Spojenými státy americkými, jakožto podporovatelem Kuomintangu, tedy Národní strany.

Hlavním cílem této práce je analyzovat a poukázat na celkovou problematiku konfliktu, který má kořeny již ve 20. letech 20. století, a který trval s několika krátkými pauzami až do konce roku 1949. Dalším úkolem je zanalyzovat změny v čínské společnosti, které se objevovaly již ke konci 19. století a postupně se měnily v důsledku nových politických stran, které už ve 30. letech nabíraly vojenskou sílu. Cílem je popsat podrobněji celý průběh konfliktu, změny vztahů mezi oběma stranami a také poukázat na značný vliv zahraničních mocností, jako jsou Spojené státy a Sovětský svaz, které obě zasahovaly do konfliktu až do samého počátku studené války.

Práce nejprve poukazuje na problémy spjaté se změnami v čínské společnosti, které vyvstaly již ke konci 19. století a přetrvávaly do konce císařského režimu. Po změně však místo republiky vznikl v Číně chaos, kdy si jednotliví militaristé rozdělili Čínu mezi sebe. Navazuje a poukazuje na období od konce císařského režimu do konce druhé světové války. V tomto období představuje veškeré změny, které nastaly na území Číny a v této části se také věnuje popisu prvního pokusu o sjednocení Číny ze strany Sunjatsena. Dále představí nové vůdce jednotlivých stran a konflikt s Japonskem, který do velké míry ovlivnil i samotnou válku mezi KS Číny a KMT.

V další části se práce věnuje situaci v Číně po druhé světové válce, kdy došlo k dalším proměnám. Poukazuje na důsledky celé druhé světové války právě pro čínské území. Práce se zde věnuje i příčinám rychlého růstu komunistické moci a oproti tomu i velkému oslabení Národní strany, která v konfliktu s Japonci ztratila nejvíce sil. Jsou zde nastíněné i další problémy, například ve vyjednávání mezi oběma stranami nebo také rostoucí hospodářská krize.

Samotná poslední léta čínské občanské války 1946-1949 jsou zanalyzována chronologicky. Samotná práce popisuje nejprve 1. fázi hlavní části občanské války, tedy obnovení bojů mezi KMT a KS Číny v prvním roce války 1946 a počáteční konflikty roku 1947, kdy Kuomintang měl stále velkou početní i technickou převahu.

Pozornost je dále věnována zcela jiné stránce, a to angažovanosti USA v celém konfliktu. Je zde poukázáno na různé snahy pomoci Spojených států amerických Národní straně, která tak dlouho vítězila hlavně díky americké podpoře. Jsou zde pak také představeni američtí velvyslanci a jejich činy, kteří hráli v konfliktu velkou roli.

V práci jsou rovněž popsány ekonomické problémy Čankajškovy vlády, které nezvládl Kuomintang efektivně řešit a problémy se proto prohlubovaly. Je zde také poukázáno na značnou korupci, černý trh a obrovskou inflaci, která nastala právě ve snaze Národní strany zabránit předešlým problémům. Práce se zde zabývá i americkými půjčkami a úvěry, které Američané poslali Kuomintangu.

V další části jsou zhodnoceny postupy ve vojenských operacích během 2. fáze, kdy Mao Ce-tung přišel s novou strategií, díky které začal vyhrávat jednu bitvu za druhou. Jsou zde tak představeny jednotlivé konflikty zejména na severu a severovýchodě Číny a na území Mandžuska, kde se také Čankajškův postup zastavil.

Dále pojednává o obsazení jižní a západní Číny, ke kterému dojde mezi lety 1948-1949, kdy představí největší a rozhodující vojenské střety tohoto konfliktu. Je zde tak zanalyzován celý průběh války až do útěku na Tchaj-wan, o kterém pojednává v poslední kapitole. Tam představí poslední konflikty roku 1949, stažení Kuomintangu na Tchaj-wan a také popíše počáteční změny na Tchaj-wanu.

Jedním z hlavních zdrojů se staly publikace *The Cambridge History of China 12, 2008, 1* od editorů Denise Twitchetta a Johna K. Fairbanka a *The Cambridge History of China 13, 2008, 2* od editorů Alberta Feuerwerkera a Johna K. Fairbanka. Jedná se o rozsáhlá díla, kde je popsána veškerá problematika čínské občanské války. Jedná se o publikace, které jsou složeny z více odborných článků v celkovém rozpětí cca 1600 stránek, kdy perfektně popíší konflikt ze všech úhlů pohledu. John K. Fairbank zůstává

důležitý i nadále. Významná publikace od něj pro tuto práci byla i kniha *Dějiny Číny*, díky které bylo možné nahlížet na příčiny, problémy a důsledky konfliktu z různé perspektivy. Jedná se o důležité dílo, které je k dispozici v českém jazyce a čtenář si po jeho přečtení může udělat obrázek o dějinách Číny, i když je předtím neznal.

Jako další český zdroj posloužila publikace *Čankajšek* od Marcely Kubešové, avšak dílo bylo napsáno v roce 1970, takže je nutné pracovat s tímto dílem obezřetně kvůli jistým neobjektivním částem. Dalším zdrojem, který je v českém jazyce a kterým se práce inspiruje, je kniha *Mao. Příběh, který možná neznáte* od Jung Changa a Jona Hallidaye. Tato publikace popisuje detailně život Mao Ce-tunga v jeho rozhodnutích a ukazuje i jeho postoje během celého čínského konfliktu. Tento zdroj je zajímavý především kvůli jinému úhlu pohledu.

Práce však nejvíce pracuje se zdroji v anglickém jazyce, jak je již výše zmíněno; zřejmě nejlepším zdrojem se jeví dvoudílná publikace *The Cambridge History of China*. Dále se však práce inspiruje i knihou *Origins of the Chinese Revolution, 1915-1949* od Luciena Bianca, francouzského historika a sinologa. Jeho publikace nahlíží opět na dějiny Číny z mnoha pohledů a přitom skvěle popisuje příčiny střetu mezi KMT a KS Číny. Důležitým zahraničním zdrojem je pak například i publikace *The Long March* od Sun Shuyuna, který podnikl celou cestu Dlouhého pochodu a setkal se dokonce s pár účastníky samotného pochodu.

Práce pracuje i s českými odbornými články, například z časopisu Dvacáté století *Americká pomoc v Číně před vypuknutím války v Tichomoří* od Aleše Skřivana ml. nebo také z časopisu Historický obzor *Americká politika v Číně na konci 2. světové války*. Články perfektně popisují, shrnují a doplňují problematiku tématu.

2. Čína od konce císařského režimu do konce 2. světové války

Pro popsání celé problematiky proměn na Dálném východě a zejména na území Číny je velmi důležité nejprve představit situaci, která nastala po Tchajpingském povstání.¹ K hlavním cílům Tchaj-pchingů patřila snaha poukázat na neschopnost dynastie a neefektivnost správy „staré dynastie.“ Jednalo se o největší otřes moci dynastie Čching, avšak v této době, tedy od 2. pol. 19. stol., dynastie Čching čelila mnoha problémům. Dalším velkým ohrožením bylo Boxerské povstání², které proběhlo na přelomu 19. a 20. století. Nejdůležitějším okamžikem tohoto povstání byl rok 1900, kdy císařovna vdova Cch-si pustila povstalce do Pekingu a vyhlásila válku všem cizincům, na což Britové, Němci, Rusové, Japonci a Američané dali dohromady mezinárodní expedici a 14. srpna téhož roku dobyli Peking a tím potlačili vzpouru boxerů.³ Tímto razantním zásahem „Západu“ proti aktivitám čínského císařského dvora bylo rozhodnuto o nadřazenosti západních mocností v politické sféře Číny.⁴

Dalo by se proto říct, že hlavní důvod, proč dynastie Čching vydržela až do roku 1912, je ten, že zde nebylo žádné jiné silné uskupení, které by mohlo dynastii nahradit. V tomto období se tak pomalu ale jistě probouzí různé společenské a politické nálady, které už dynastie nebyla schopna kontrolovat či potlačit. Začali se zde objevovat reformě smýšlející Číňané, kteří začali postupně zveřejňovat své názory a publikovat své články a ideje. Jedním takovým byl Sunjatsen⁵, který se v roce 1905 stal hlavou Revoluční ligy v Tokiu, kde probíhalo setkání čínských studentů. V této chvíli začal pomalu růst i čínský nacionalismus.⁶ Klíčovou roli zde také sehrál vztah mezi císařskou vládou a vůdci džentry.⁷ Mezi lety 1850 až 1911 zde byly tři hlavní fáze tohoto vztahu. V první fázi šlo o podporu dynastie proti Tchaj-pchingům a společné zakládání milic po celém venkově. Druhá fáze nastala po potlačení povstání a spočívala v aktivním zapojení džentry v obnovení a rozvoji konfuciánského vzdělávání v akademiích. Ve třetí fázi, která začala koncem 90. let 19. století, vznikla spolu s nacionalismem proreformní

¹ Tchajpchingské povstání probíhalo v letech 1851- 1864, bylo vyvoláno čínskými rolníky tzv. Tchaj-pchingy, kteří se vzbouřili proti mandžuské dynastii Čching. V provincii Kuang-si pak založili Nebeskou říši velkého míru. Povstání oficiálně končí dobytím Nankingu čchingskou armádou a spojenými jednotkami britů a francouzů. Menší buňky odporu trvaly do roku 1871.

² Probíhalo o povstání tajné čínské organizace zaměřené proti cizincům a jejich rozpínavému vlivu na území Číny v letech 1899- 1901.

³ TINDALL, GEORGE B., SHI, David E., *Dějiny Spojených států Amerických*, Praha 2000, s. 467.

⁴ BIANCO, Lucien, *Origins od the Chinese Revolution, 1915-1949*, Stanford 1971, s. 1-7.

⁵ Více o Sunjatsenovi viz kap. 2.2. Proměna Kuomintangu a jeho vztahů s Komunistickou stranou Číny

⁶ BAKEŠOVÁ, Ivana, *Čína ve 20. století, Díl 2.*, Olomouc 2003, s. 28.

⁷ Pojem džentry je používán pro konfuciánsky vzdělané pozemkové vlastníky a statkáře, působící od dynastie Sung po dynastii Čching.

městská elita, která se snažila rozvíjet místní samosprávy v provinciích. Avšak kvůli narůstajícím problémům a zaostalé správě císařského dvora nebyla schopna zavést modernizační prvky. Jedním z důsledků velkého povstání Tchaj-pchingů po roce 1850 byla militarizace čínského venkova.⁸

Na venkově tak začaly vznikat milice. V těchto milicích se kladl důraz zejména na navázání dobrých vztahů a vzájemného respektu mezi velitelem, důstojníky a jejich jednotkami. Na převedení této teorie do praxe lze poukázat například na provincii Chunan, kdy pod vedením velitele Čeng Kuo-fana vznikla Chunanská armáda, která potlačila povstalce a tím si zvýšila i svůj status z pouhé milice na profesionální válečníky. Financování válečných prostředků bylo možné díky vybraným daním. K financování militaristů se připojila i džentry, což byla vrstva konfuciánsky vzdělaných statkářů a úředníků. Dalším důležitým zdrojem peněz se stala i daň s nízkou sazbou, tzv. *likin*, vybíraný ze zboží při tranzitu nebo na skladě mezi provinciemi.⁹ Důležitostí *likinu* bylo především to, že vznikl pod místní a provinční správou, nikoli pod správou ústřední. Místní hodnostáři tak bohatli, aniž by do toho Peking zasahoval. Došlo tak k přeměně z regionálních armád na pravidelné provinční síly, které postupně začaly zakládat vojenské akademie, kde cvičily své důstojníky.¹⁰ Od začátku 20. století také začal sílit jak ekonomický, tak i politický tlak Japonska, které si bylo dobře vědomo čínské slabosti. Dynastie Čching se tak rozhodla jednat a provést nové reformy. Po tvrdé porážce ze strany mezinárodní expedice se rozhodla Cch-si pro reformy, začala vysílat poselstva nejen do Japonska, ale i do Evropy ve snaze modernizace. Nicméně bylo už dost pozdě a myšlenkám na změnu politického systému se nedalo zabránit.¹¹

V roce 1911 došlo k incidentu v S'-čchuanu, kdy se místní elita začala více distancovat od ústřední vlády. Dne 10. října 1911 dochází k povstání ve Wu-čchangu, ke kterému se přidávalo více a více provincií. Došlo také ke snaze o založení čínského parlamentu. Revoluční liga ustavila 1. ledna 1912 v Nankingu Čínskou republiku v čele se Sunjatsenem jako prozatímním prezidentem.¹² Následně abdikoval čínský císař Süan-tchung. Po rezignaci Sunjatsena se v březnu roku 1912 stal prezidentem Jüan Š'-kchaj.¹³

⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 271-272.

⁹ FAIRBANK, s. 273.

¹⁰ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 20.

¹¹ ALLISON, Graham T., *Osudová past, Spojené státy versus Čína a Thukididovo poučení z dějin*, Cambridge (USA) 2018, s. 10-13.

¹² FAIRBANK, s. 287.

¹³ Jüan Š'-kchaj byl čínský politik, za dynastie Čching byl generálem armády Severní Číny a po rezignaci Sunjatsena se sám prohlásil za císaře „Velkého čínského impéria“, byl jím od roku 1912 do roku 1915, v následném roce umírá a s ním i končí jeho císařství.

2.1. Čína bezprostředně po pádu císařství

Po abdikaci císaře Süan-tchunga a rezignaci Sunjatsena se novým prezidentem stal Jüan Š'-kchaj. Byl to čínský politik a generál, který působil již za dynastie Čching. Jüan postupem času došel k závěru, že k udržení moci v Číně je nutné obnovit císařství, tak se rozhodl pro autokracii. Jeho první krok k dosažení cíle bylo odstranění revolučního vůdce Sung Ťiao-žena. Kuomintang totiž zvítězil v roce 1913 ve volbách, což Sunga postavilo do čela parlamentu. V březnu roku 1913 ho nechal zavraždit a v nakonec nechal zrušit celý parlament. Postupně utužoval režim a šel proti všem menším shromážděním, které byly proti obnovenému císařství.¹⁴

Jüanovi bylo padesát dva let, když se stal oficiální hlavou Číny. Z počátku s ním jak rolnické obyvatelstvo, tak inteligence bylo spokojeno, byl totiž velkou osobností a tak v něj vkládala spousta lidí naděje, že on je ten, který povede Čínu k „lepším zítřkům.“ Zastával progresivní postoj, ale chtěl toho mnohem více. V cestě mu stála ústavní opatření, vláda a národní zákonodárci, které navrhli přímo samotní revolucionáři. Problémy se začaly objevovat, když měl stvrdit své prezidentství v Nankingu, který spadal do sféry vlivu revolucionářů. Jüan Š'-kchaj nechtěl opustit Peking, kde byl v bezpečí. Začal tak postupně omezovat pravomoc úřadům, které by mohly zamezit jeho postupné centralizaci moci.¹⁵

Snažil se rovněž modernizovat říši, avšak jeho příjmy byly nedostatečné. Často se stávalo, že mnohé reformy byly vymyšleny, ale nikdy nebyly zavedeny. Všechny jeho modernizační postupy však musely spadat pod centrální kontrolu. Snažil se proto všechno ovládat skrze centralizaci moci.¹⁶ V roce 1915 se pokusil sám prohlásit císařem, ovšem v roce 1916 zemřel, aniž dosáhl úspěchu.

Od roku 1912 tak Čína zaznamenala dvě klíčové změny. Jednou ze změn v oblasti kultury to byl nejen obrovský příval zboží z ciziny, ale i myšlenek. Ovšem po neúspěšném pokusu o císařství přišlo desetiletí vlády militaristů, kteří rozvrátili venkov, zatímco v přístavech po celém pobřeží hráli hlavní ekonomickou a politickou roli cizinci. Objevil se zde i silný vliv Sovětského svazu na jihu Číny, který byl pro násilnou sociální revoluci, rozhodl se tak podporovat jak Kuomintang, tak komunisty.¹⁷ Období militaristů se v letech 1916-1927 podepsalo na oslabení Číny, i když paradoxně

¹⁴ YOUNG, Ernest P., *Politics in the aftermath of revolution: the era of Yuan Shih-k'ai, 1912-16*. In: The Cambridge history of China 12, 2008, 1, s. 230-231.

¹⁵ YOUNG, Ernest P., s. 208-210.

¹⁶ FIDLER, Jiří, *Čínské dějiny v datech a souvislostech*, Praha 2016, s. 167.

¹⁷ FAIRBANK, s. 295.

právě v tomto období byla relativní svoboda, která končí právě rokem 1927. Po pádu Jüan Š'-kchaje se republikánská Čína rozdělila na dvě zcela jiné části, na první Čínu „militaristů“ a na druhou Čínu otevřených přístavů. Většina militaristů byla přímo vychována Jüan Š'-kchajem, někteří z nich začali svoji kariéru i jako guvernéri provincií. Hlavním centrem Číny byl i v období militaristů Peking, stal se tak reprezentačním městem státu, právě v nepřítomnosti dynastie či silné vůdčí strany.¹⁸ V roce 1915 předložilo Japonsko Jednadvacet požadavků pro Čínu, pokusilo se tak nad Čínou ustanovit protektorát, avšak pokus skončil neúspěchem. Postupně začal sílit čínský nacionalismus a do popředí se dostává Hnutí za novou kulturu.¹⁹

K velkému protestu došlo 4. května 1919, poté co vítězové na mírové konferenci ve Versailles odsouhlasili ponechání německých koncesí v čínské provincii Šan-tung v rukách Japonců. V reakci na to vyšlo do ulic přes tři tisíce studentů Pekingské univerzity a dalších škol, uspořádali demonstraci na náměstí Tchien-an-men u Brány nebeského klidu, před císařským palácem.²⁰ Na potlačení protestů byla využita policie. Podobná situace nebyla pouze v Pekingu, ale i v Tiencinu, Nankingu, Šanghaji, Wu-chanu, Fu-čou, Kantonu atd. Protesty pokračovaly například i v ekonomické sféře, došlo také k bojkotu veškerého japonského zboží.²¹ V této době rovněž dochází k nárůstu čínské buržoazie, která se postupně z přístavních měst začala dostávat i do vnitrozemí. Největší rozmach byl zajisté v Šanghaji, kam z počátku přicházeli kompradoři (zprostředkovatelé obchodů v Asii 19. století) z Kantonu, kteří působili v obchodu s čajem. Postupně tato vrstva začala narůstat. V roce 1854 bylo tak v Šanghaji cca 250 kompradorů, ale na přelomu století už jejich počet narostl na 20 000.²² Rozmach neproběhl jen v obchodu s čajem, ale i v zemědělství, hospodářství či v ekonomické sféře. V Šanghaji bylo například v roce 1910 celkem kolem 1,3 milionu lidí, ovšem do roku 1927 jich již bylo dvojnásobně, díky stěhování do měst. Ve městech pak začali zakládat i banky s nízkými úrokovými sazbami.²³ Zatímco tedy v zemi bojovali militaristé jeden proti druhému, byla hlavně v pobřežních městech jistá míra svobody.

¹⁸ FEUERWERKER, Albert, *The foreign presence in China*. In: *The Cambridge History of China* 12, 2008, 1, s. 143.

¹⁹ Hnutí za novou kulturu, je také pojem Májové hnutí či Hnutí 4. května. Je to symbolický název pro události spojené se snahou čínské inteligence modernizovat život v Číně nejen z kulturní stránky, ale i z politické. Počátek byl mezi lety 1915-1916 a přetrvával do roku 1919, kdy došlo i ke studentským demonstracím.

²⁰ FAIRBANK, s. 308.

²¹ FIDLER, s. 172-173.

²² FAIRBANK, s. 310.

²³ NATHAN, Andrew J., *A constitutional republic: the Peking government, 1916-28*. In: *The Cambridge history of China* 12, 2008, 1, s. 269.

Mezitím co se čínští podnikatelé a obchodníci spolu s liberály z Hnutí za novou kulturu snažili zůstat mimo politické dění, někteří z aktivistů podskupiny Májového hnutí stále více toužili po nové formě státní moci. Postupně se začali vzdalovat od svých původních teorií ve snaze najít novou státní formu vlády. Intelektuálové se záhy rozdělili na dvě skupiny, první z nich byli akademici, kteří se plně začali soustřeďovat na přehodnocení čínské kultury a svých dějin. Druhá skupina se skládala z politických aktivistů, kteří se začali zajímat o komunismus a chtěli založit komunistickou stranu v Číně, byl jím například i Fu S'-nien.²⁴

Během prvního desetiletí 20. století předcházeli zájmu o marxismus spíše zájem o anarchismus, a to až do roku 1917, kdy proběhla sovětská revoluce. Po roce 1917 se tak v Číně začal objevovat leninismus a zájem o anarchismus pomalu ustal. Číňané začali skrze tyto nové směry hledat novou identitu sebe sama, tu však zcela v Hnutí za novou kulturu nalézt nemohli, zejména mladí studenti. Od roku 1919 začaly vznikat diskusní kroužky z počátku při Pekingské univerzitě, ale později i na jiných školách, hlavně pak v Tiencinu, Ťi-nanu, Kantonu či v Šanghaji.²⁵

K mladým studentům se tak dostal nový proud myšlení, kterým byl socialismus. Do popředí se postupně dostávaly osobnosti z nejradikálnějších studentských kroužků. Nový směr jim dal profesor na Pekingské univerzitě Li Ta-čao, jenž založil kroužek pro studium marxismu. Stal se tak jedním ze zakladatelů Komunistické strany Číny, ačkoliv žádný úmysl založit komunistickou stranu neměl. Tento úmysl měla Kominternu nebo Čchen Tu-siou.²⁶ Na jaře roku 1920 přijel Gregory Vojtinský, zástupce a nejvyšší představitel úřadu Dálného východu z Kominterny za Li Ta-čaoem v Šanghaji, setkal se tam také s Čchen Tu-siem. Tam se také v roce 1921 uskutečnil první a zakládající sjezd Komunistické strany Číny, který byl tajně uspořádaný ve francouzské části mezinárodní čtvrti. Kominternu na sjezdu odsoudila Kuomintang za to, že byl podle nich revolucionářskou a buržoazní politickou stranou, se kterou ale musí spolupracovat.²⁷ Otázku spolupráce mezi KMT a KS Číny řešili v listopadu roku 1922 na druhém

²⁴ Fu S'-nien byl čínský pedagog, lingvista a historik, který stál v čele Hnutí 4. května, ale během let 1948-1949 odešel na Tchaj-wan spolu s Kuomintangem. Fu v roce 1948 utekl na Tchaj-wan, kde se stal ředitelem Tchaj-wanské university, ovšem v roce 1949 byl nařčen ze založení komunistické buňky přímo na univerzitě a v prosinci roku 1950 zemřel. Viz FAN-SHEN, Wang, *Fu Ssu-nien: A life in Chinese history and politics*, New York 2000, s. 96.

²⁵ FAIRBANK, s. 317.

²⁶ Čchen Tu-siou, byl čínským politikem a spisovatelem, zakladatelem KS Číny a jejím prvním předsedou.

²⁷ ETÖ, Shinkichi, *China's international relations 1911—1931*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2008, 2, s. 110.

čínském komunistickém sjezdu. Zde se také poprvé objevil Mao Ce-tung, který byl z počátku členem Májového hnutí, ale později se začal orientovat na marxismus a leninismus. Mao tak začal prosazovat myšlenku „velkého sjednocení mas“ a začal přemýšlet nad tím, jak nejlépe pomoci čínskému lidu. V roce 1919 byl Mao Ce-tungův časopis vydávaný v jeho rodném Chu-nanu zakázán, odjel proto nejprve do Pekingu a poté do Šanghaje. Tam začal pracovat na teorii o čínské formě komunismu, jelikož nejspíš už ve 20. a 30. letech 20. století věděl, že sovětský typ komunismu nebude nikdy zcela možné použít i v Číně.²⁸

2.2. Proměna Kuomintangu a jeho vztahů s Komunistickou stranou Číny

Pro pochopení vztahu mezi Kuomintangem a Komunistickou stranou, který se postupem času proměňoval, je nutné představit nejprve počátky obou politických stran a postupné rozdíly, které nakonec vyústily v občanskou válku. Ve 20. letech 20. století se tak zde za období militaristů vyprofilovaly dvě hlavní síly. Na jedné straně Kuomintang neboli Národní strana a na druhé straně KS Číny, která vznikla původně hlavně snahou Kominterny a čínských studentů, kteří byli pro změnu režimu. Čína na počátku tohoto období byla rozdělena, vzešla zde proto otázka, kdo bude sjednotitelem, kdo nakonec spojí národ dohromady a umožní vytvořit nový státní útvar. Obě dvě tyto strany respektive diktatury spolu střídavě spolupracovaly a soupeřily po celá 20. léta, až do roku 1927, kdy mezi nimi spojení skončilo.

Národní revoluce, která proběhla ve 20. letech, byla jednou z nejzajímavějších událostí čínských moderních dějin. Hlavním důvodem jejího úspěchu bylo obrovské úsilí všech zúčastněných, kteří chtěli sloužit novému státu a splnit tak i revoluční myšlenky a cíle.²⁹ Jednou z nejdůležitějších osobností tohoto období byl Sunjatsen, zakladatel Kuomintangu a jeden z jeho hlavních představitelů. Sunjatsen byl prostého původu, avšak vyrůstal také na Havaji, kde složil zkoušku z angličtiny, stal se rovněž doktorem na lékařské univerzitě v Hongkongu. V roce 1905 při studiu v Japonsku se dostal do čela čínské Revoluční ligy, kterou pomáhal založit. Stal se tak významnou osobností, což mu také pomohlo později v roce 1912, kdy byl symbolicky zvolen

²⁸ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil war 1945-1946*, Oxford 2010, s. 15.

²⁹ WILBUR, C. Martin, *The Nationalist Revolution: from Canton to Nanking, 1923-28*. In: *The Cambridge history of China* 12, 2008, 1, s. 527-528.

prezidentem Čínské republiky, dokud nerezignoval ve prospěch Jüan Š'-kchaje.³⁰ V průběhu 20. let se však ukázala nedotaženost Sunjatsenova politického a reformního programu. To se stalo ve chvíli, kdy se rozhodl v roce 1922 učít od sovětského Ruska, zatímco jeho nástupce Čankajšek udělal v roce 1927 maximum, aby se Čína od této země distancovala. Sunjatsen rozhodně nebyl prokomunisticky smýšlející, avšak byl si vědom užitečnosti spolupráce s komunisty při budování nového státu. V této době také přichází na scénu Kominternu.³¹ Zatímco v Evropě soupeřila Komunistická internacionála s evropskými socialistickými stranami, v Číně měla do jisté míry pole působnosti volné. Sověti se v Číně na jedné straně prokázali jako stát, který uznává územní Čínu poté co se vzdali nerovnoprávných smluv.³²

Na jaře roku 1922 navázal Sunjatsen spojení s pár militaristickými frakcemi, zahájil také kampaň proti Pekingskému parlamentu, ale Wu Pej-fu porazil jeho hlavního spojence Čang Cuo-lina. Sun se proto uchýlil k útěku z Pekingu do Šanghaje. Sun ovšem stále trval na pomoci od Sovětů, i když jeho vlastní ideologie byla založena na Třech lidových principech, jako byl nacionalismus, demokracie a lidový blahobyt, které byly hlavním programem pro čínskou revoluci. Na tomto vratkém spojení dorazila ze SSSR pomoc, právě v době, kdy v roce 1923 opět ustavil svou vládu v Kantonu. Čankajšek byl vyslán na tříměsíční pobyt do Ruska, aby poznal a pochopil plně sovětský systém. Poté co se vrátil z Ruska, postavil se do čela nové vojenské akademie ve Whampoa, která školila důstojníky v Kantonu.³³

První formou pomoci, která přišla do Číny od SSSR, byl sovětský poradce Michail Borodin. Stal se tak na čas kuomintangským expertem na propagandu a na revoluci. Snažil se například naučit čínské politiky, jak dokonale zaujmout a tak i ovládnout masy lidí, které potřebovali pro uskutečnění revoluce. Kuomintang začal budovat menší buňky na venkově podle sovětského vzoru. V lednu roku 1924 proběhl první celostátní sjezd, na kterém bylo ustanoveno, že příslušníci KS Číny mohou volně vstupovat do Kuomintangu, zatímco si komunisté drželi vlastní existenci. Sunjatsen chtěl hlavně docílit sjednocení Číny, a tak neměl žádné námítky týkající se komunistů. Myslel si také, že Lenin bude raději pro spolupráci se silnou Národní stranou, než s malou buňkou komunistů. V roce 1922 bylo komunistů ne více než 300 a roku 1925 se

³⁰ FAIRBANK, s. 320.

³¹ Kominternu neboli Komunistická internacionála vznikla v roce 1919 z roztroušených bolševických skupin v SSSR. Jejich hlavním úkolem nejprve bylo založení komunistických buněk v Evropě, poté však přešly na druhý plán, a to ovládnutí Číny.

³² FAIRBANK, s. 321.

³³ BIANCO, Lucien, *Origins of the Chinese Revolution, 1915-1949*, Stanford 1971, s. 23.

rozrostly na pouhých 1500 členů. Na druhou stranu KMT měl v roce 1923 skoro 50 tisíc členů.³⁴ Jedním z komunistů přijatých ke Kuomintangu byl také Li Ta-čao, který se dostal do soudní komise KMT. Objevuje se zde i jméno Mao Ce-tunga, ten byl ale mezi sedmnácti členy, kteří byli náhradníky. Toto spojení Kominterny s Kuomintangem bylo jedním z hlavních důvodů následné rozepře.³⁵ KS Číny často pracovala s nepravdivými informacemi jako např. když v roce 1926 tvrdila, že má přes 1,25 milionu členů, jenom na základě toho, že přijeli jejich zástupci na sjezd. Byla to součást propagandy. Toto období se nazývá První jednotná fronta, tedy doba, kdy KS Číny a KMT spolupracovali. Nedá se tu ovšem zcela mluvit o pravém spojení, KS Číny spolupracovala s KMT, ale na druhou stranu stále rozšiřovala svojí základnu a držela se svého směru. Kuomintang viděl ve spolupráci s KS Číny výhodu zejména pro spojení se Sovětským svazem, kdy tak Čína našla spojence, od kterého se mohla učit.

V roce 1925 proběhla v Číně velká vlna protizápadního citění, kterou vyvolali studenti svými demonstracemi proti cizincům v Šanghaji a v Kantonu. Stalo se tak 30. května a 23. června roku 1925, kdy došlo i ke střelbě proti studentům. Takto vzniklo Hnutí 30. května, které často bojkotovalo a stávkovalo zejména proti Britům v Hongkongu.³⁶ V této chvíli zasáhla Sunjatsena rakovina plic, zemřel předčasně v březnu 1925.

Do čela Kuomintangu se dostal Ťiang Ťie-š' neboli Čankajšek. V červenci roku 1926 nasadil armádu KMT k postupnému vydobytí Číny z rukou militaristů. Tato expedice se nazývá Severní pochod, kdy se podařilo Čankajškovi a jeho šesti armádám pohlit pomocí propagandy, uplácení a hrozbou zničení celé síly čtyřiatřiceti militaristů v jižní Číně. Čínský nacionalismus tak v letech 1925-1927 dosáhl maxima. Čankajšek dosáhl obrovského úspěchu a také ukončil éru militaristů v Číně. Povedlo se to díky armádám cvičeným v Kantonu a důstojníkům, kteří z většiny pocházeli právě z vojenské akademie z Whampoa, kterou vedl Ťiang Ťie-š'.³⁷

Čankajšek tak postupoval od jedné provincie k druhé, mezitím se však vytvořila rozepře v samotné Národní straně. Už v březnu roku 1926 nechal Čankajšek pozatýkat levicové podporovatele v Kantonu, prý aby zabránil únosu své osoby. Na jaře roku 1927 se jasně vyprofilovala dvě křídla, levé křídlo prokomunistické a pravé křídlo

³⁴ FAIRBANK, s. 323.

³⁵ WILBUR, C. Martin, *The Nationalist Revolution: from Canton to Nanking, 1923-28*. In: *The Cambridge history of China*, 12, 2008, 1, s. 569.

³⁶ FIDLER, Jiří, *Čínské dějiny v datech a souvislostech*, Praha 2016, s. 180.

³⁷ BIANCO, s. 23-24.

protikomunistické v čele s Čankajškem, který se odvrátil od postupu Sunjatsena. Čankajšek si byl dobře vědom sovětských postupů, které poznal na své stáži v SSSR. Během března 1927 získalo levé křídlo KMT spolu s komunisty dominantní postavení v revoluční vládě, která se posléze přesunula z Kantonu do Wu-chanu. V levém křídle tak byla i vdova po Sunjatsenovi a Wang Ťing-wej, jeho hlavní žák. Spolu s nimi tam odešel i sovětský poradce Borodin. Wu-chan tak byl prohlášen za nové hlavní město. Během následujících pár měsíců získal Čankajšek oblasti Šanghaje a Nankingu. V dubnu 1927 se v Šanghaji střetly cizí oddíly s odboráři a komunisty, kteří čekali na Čankajška jako svého spojence, ten se však k nim otočil zády a na místo pomoci je zdecimoval s pomocí Zeleného gangu, mafie, se kterou Čankajšek spolupracoval.³⁸

Nanking se stal novým hlavním městem pravého křídla Kuomintangu, krátce na to ve Wu-chanu proběhl převrat a místní generál svrhl levicovou vládu. Kuomintang pak vyloučil ze svých řad všechny komunisty a rozpoutal vůči nim teror.³⁹

Převaha Kuomintangu byla paradoxně umožněna předchozí pomocí Kominterny, která jej zásobovala nejen zbraněmi a vojenským materiálem, ale i poradci, díky čemuž měl KMT stranický aparát postavený právě po sovětském vzoru a nešlo jej jen tak rozvrátit.⁴⁰

Čankajškovi se podařilo posílit svou pozici, zejména tím, že jej poprvé uznal čínský mandžuský militarista Čang Cuo-lin, posléze pak se k Čankajškově vládě přiklonily světové velmoci. Z Čankajškova režimu se tak stal oficiální reprezentant čínského lidu a sám Čankajšek se stal právoplatným vůdcem Číny.

V roce 1928 pokračoval Čankajšek v dobývání severní Číny, nyní však od řeky Jang-c' ve směru na Peking. Po jeho obsazení ho přejmenoval na Pej-pching.⁴¹ Období mezi roky 1927-1931 se dá také nazvat dobou klidu, kdy docházelo hlavně k posilování pozic KMT a snahu o znovuoobnovení sil KS Číny. Dalo by se říct, že v téhle době byl KMT stále na vrcholu svého revolučního úsilí, to se však brzy začalo vytrácet. Jedním z hlavních důvodů byl masakr komunistů v Šanghaji v roce 1927, kdy sice cizí mocnosti uznaly nankingskou vládu, ale revoluční duch KMT se oslabil. Od roku 1928 tak Čankajšek upustil od sovětských poradců a začal přijímat poradce z Německa, jakým

³⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 324.

³⁹ BIANCO, s. 24.

⁴⁰ WILBUR, C. Martin, *The Nationalist Revolution: from Canton to Nanking, 1923-28*. In: *The Cambridge history of China*, 12, 2008, 1, s. 589.

⁴¹ Pej-pching bylo nové jméno pro Peking, v doslovném překladu se jmenoval Severní mír.

byl například plukovník Max Bauer. Ten pomohl modernizovat armádu Kuomintangu podle evropského vzoru.⁴²

Čankajšek brzy po převzetí moci nad KMT došel k přesvědčení, že se Čína nedá kontrolovat jinak než v rámci diktatury, a tu také zavedl. Situaci v Číně bedlivě sledovali také Japonci, kteří se již delší dobu chystali k dobývání nových území pro japonský národ.

2.3. Okupace Mandžuska

Japonský vliv na dění v Číně byl silný, jak za pozdně-čchingské reformy roku 1901, tak i za revoluce v roce 1911. Již od prolomení japonské izolace ze strany USA a následné modernizace a industrializace stoupala japonská ekonomika. První střet mezi Čínou a moderním Japonskem proběhl v roce 1894 za Čínsko-japonské války, kdy Japonci drtivě zvítězili. Japonci tak získali Tchaj-wan a Pescadorské souostroví na úkor Číny a posílili svůj vliv na Liotungském poloostrovu.⁴³ Čchingská dynastie se rozhodla si vzít Japonce za vzor. Japonsko však poté přistoupilo k nové politice, která se zaobírala pomocí zaostalé Číny od moderního Japonska. Mnoho čínských studentů poté odjelo do Tokia se vzdělávat a učit, mezi nimi byl i sám Čankajšek. Toho sice nepřijali do vojenské akademie, ale i tak nabral v Tokiu spoustu zkušeností.⁴⁴ Po Čínsko-japonské válce se tak čínský reformní program Nová politika začal opírat hlavně o japonský příklad.

Japonsko se však v této době zároveň přeorientovalo na expanzivní politiku. Japonská expanze byla umožněná hlavně díky postupné modernizaci armády i celého vládního aparátu a tím zvýšení životní úrovně, která vedla k masivnímu nárůstu počtu obyvatel. Navýšený počet obyvatel však v kombinaci s nepříliš úrodnou půdou přinesl i problémy s jejich obživou.⁴⁵ Protože Mandžusko bylo bohaté na přírodní zdroje a navíc zaujímal strategickou polohu pro další japonské válečné operace, za možné řešení problému Japonci považovali expanzi právě tam.⁴⁶

Japonský vliv v severní Číně postupně sílil, což se ve 20. letech 20. století projevilo tím, že ve svém zájmu podporovali vládce Mandžuska Čang Cuo-lina,

⁴² EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1949*, Cambridge 1991, s. 16.

⁴³ JOWETT, Philip S., *The Japanese Army 1931-1945*, Oxford 2007. s. 3.

⁴⁴ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 17.

⁴⁵ EASTMAN, Lloyd E., *Nationalist China during the Sino-Japanese War, 1937-1945*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2008, 2, s. 123.

⁴⁶ JOWETT, Philip S., *The Japanese Army 1931-1945*, Oxford 2007. s. 18.

dodávali mu válečný materiál a vojenské poradce.⁴⁷ V roce 1928 během Severního pochodu porazil Čang Cuo-lina Čankajšek, proto Japonci nechali Čanga zavraždit. Po jeho smrti se vlády v Mandžusku ujal jeho syn Čang Süe-liang, který přísahal věrnost vládě v Nankingu a k Japonsku se otočil zády. Uzavřel tedy s Čankajškem dohodu o připojení severovýchodní Číny k Čínské republice. Hlavním městem do této doby byl Šen-jang.⁴⁸ Čína se tak alespoň formálně stala sjednocenou.

Čankajšek však v této době musel čelit mnoha problémům ve vnitřní správě, zejména v té vojenské. Rivalitu mezi vojenskými veliteli řešil tím, že je postavil proti sobě, tím je oslabil, a nakonec si je podmanil.⁴⁹ Vzpouru v provincii Šan-tung pomohl Čankajškovi potlačit Čang Süe-liang, tzv. mladý maršál.⁵⁰ Boje navíc neprobíhaly pouze mezi členy KMT, Čankajšek válčil po celé toto období také s komunisty. Záhy navíc došlo k Mukdenskému incidentu, kdy Kvantungská armáda připravila výbuch na japonské železnici kousek od Šen-jangu⁵¹ v Mandžusku.⁵²

Mukdenský incident se stal 18. září roku 1931. Tím si Japonci vytvořili záminku k invazi, neboť incident byl označen za čínský útok proti Japonsku. Japonci nejdříve zaútočili proti nepřipraveným čínským vojskům a po invazi obsadili Šen-jang. Jak Velká Británie, tak Spojené státy tomu jen přihlížely. To Japoncům umožnilo pokračovat v dobývání území.

Čankajšek se z počátku okupace snažil o získání opory u Společnosti národů, kterou vedl v roce 1931 britský lord Lytton. Společnost národů však pouze vydala stížnost proti zabrání severovýchodní Číny Japonskem, na okupaci jako takové to ale nezměnilo nic. Po čínských městech se však zvedla vlna pobouření, Číňané totiž požadovali vojenský zásah. Čínské zájmy také bránili politici z řad Kuomintangu, kteří vyjednávali za Čínskou republiku ve Společnosti národů a ve Washingtonu DC, ve Spojených státech. Byli jimi například Soong Tse-ven, premiér Čínské republiky v roce 1930 a poté v letech 1945-1947, Kung Hsiang-hsi, premiér Čínské republiky v letech 1938-1939 a Wang Ch'ung-hui, který byl premiérem v roce 1922 a v letech 1937-1941 ministrem zahraničí.⁵³

⁴⁷ JOWETT, Philip S., *The Japanese Army 1931-1945*, Oxford 2007. s. 24.

⁴⁸ Šen-jang nebo také Mukden, byl hlavním městem provincie Liao-ning v severovýchodní Číně.

⁴⁹ BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001, s. 170.

⁵⁰ KUBEŠOVÁ, s. 89.

⁵¹ Město Šen-jang se mandžusky nazývá Mukden.

⁵² IRIYE, Akira, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2008, 2, s. 510.

⁵³ BERGERE, Marie-Claire, *The Chinese bourgeoisie, 1911-37*. In: *The Cambridge history of China*, 12, 2008, 1, s. 810.

Přestože nankingská vláda pod vedením Čankajška mezitím posilovala svou pozici ve zbytku Číny, zásah proti Japoncům v Mandžusku, které se v té době potýkalo s hladomorem a záplavami, Čankajšek zavrhl, neboť by vyžadoval značné finanční výdaje. Důležitější pro něj bylo soustředit se na KS Číny a její aktivitu vůči Nankingu. Skutečnost, že v lednu 1932 obsadila Kvantungská armáda město Ťin-čou a námořnictvo připlulo k Šanghaji, navíc odhalovala japonské plány v okupaci Mandžuska pokračovat. Kanji Ishiwara, jeden z hlavních generálů Kvantungské armády, byl plně přesvědčený, že Mandžusko se nyní může stát plnohodnotným státem, kde všichni budou žít šťastně a v harmonii a kde se všech „pět etnik“ Východní Asie bude respektovat.⁵⁴

5. února 1932 Japonské císařství dobylo celé Mandžusko. 1. března pak založili samostatný stát Mandžukuo, kde se stal hlavou poslední sesazený čínský císař Süan-tchung, který podepsal japonsko-mandžuský protokol.⁵⁵ Byl to loutkový stát, ve kterém byl císař pouze na oko a neměl prakticky žádnou moc.⁵⁶

Ťiang Ťie-š' zastával názor, že nebude bojovat proti Japoncům do té doby, dokud nebude mít v rukách pevné a sjednocené území bez komunistů. Analogický postoj zastávala KS Číny, která v dubnu 1932 nakonec Japonsku válku vyhlásila, zdůrazňovala však, že nejprve je nutné se zbavit Kuomintangu.⁵⁷

Začaly se nově ozývat i hlasy z Čankajškovy armády, které v zájmu zásahu proti Japoncům vyžadovaly, aby alespoň na chvíli skončily boje mezi KMT a KS Číny. Rozkazy z Nankingu neuposlechla také 19. armáda, která se odmítla stáhnout z Šanghaje bez boje a město odvážně bránila. Čankajšek mezitím vedl proti komunistům tzv. politiku pěti trestních výprav. Párkrát musel svůj postup zastavit, například v roce 1931, právě kvůli Mukdenskému incidentu nebo v roce 1934 kvůli začínajícímu Dlouhému pochodu.⁵⁸

Japonsko své pozice v Mandžusku stále posilovalo, využívalo téměř nulového odporu. Postupně se jim tak povedlo úplně oddělit čtyři provincie severovýchodní Číny a stabilizovat je pod svojí moc a vytvořit demilitarizovanou zónu na jih od Velké čínské zdi. Japonci také uzavřeli s Národní stranou dohodu z Tanggu 31. května 1933.

⁵⁴ IRIYE, Akira, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2008, 2, s. 502-503.

⁵⁵ V Japonsko-mandžuském protokolu šlo o vzájemném uznání jak Japonska, tak Mandžuska.

⁵⁶ IRIYE, Akira, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2008, 2, s. 503.

⁵⁷ KUBEŠOVÁ, s. 91.

⁵⁸ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1949*, New York 1991, s. 91.

Čína se od této doby zaměřovala hlavně na ekonomickou stabilizaci ve zbytku země a na postupnou přípravu a vybudování národního odporu vůči okupantům.⁵⁹

Japonci postupně začali obsazovat Mandžusko nejen stálými vojenskými oddíly, ale i civilisty za účelem asimilace mandžuských obyvatel. Japonsko nebylo jedinou zemí, která se snažila zabrané území, tedy Mandžusko, asimilovat, nejen pomocí osidlování Japonců, ale i celkovým propojením skrze ekonomiku své země. Stejně tomu tak bylo v Německu, kde k roku 1933 rostl nacionalismus. Nacisté se také snažili vést později jednotnou ekonomiku v zabraných oblastech, kam spadalo od roku 1938 Rakousko a od roku 1939 Československo. Podobně, avšak nenásilně se o to snažila i Velká Británie v Commonwealthu.⁶⁰

Mandžukuo bylo pod nadvládou Japonců až do konce 2. světové války, kdy Japonsko bylo 2. září 1945 definitivně poraženo a kapitulovalo. Společně se stažením japonských jednotek z Číny zanikl i samotný stát Mandžukuo.

2.4. Dlouhý pochod

Dlouhý pochod je jedním z nejdůležitějších milníků Čínské občanské války, alespoň tedy pro KS Číny. Lze tak tvrdit, že Dlouhý pochod byl pro komunisty stejně důležitý jako Severní pochod pro nacionalisty. Pokud by totiž Čankajšek nepodnikl Severní pochod, lze předpokládat, že by se mu nikdy nepodařilo spojit síly Kuomintangu a nezaložil by tak ani Čínskou republiku. Podobný význam měl i Dlouhý pochod, avšak s tím rozdílem, že pokud by se na něj Mao Ce-tung nevydal, byl by nejspíš rozdrčen jednotkami Kuomintangu.⁶¹

Mezi komunisty se tak vytvořil mýtus. Mýtus o neskutečně silné Rudé armádě, která o síle až 200 tisíc mužů překonala cca 13 tisíc kilometrů přes téměř celou Čínu s těžkou výzbrojí. Později tato událost posloužila ještě více propagandě KS Číny, kdy byla například zhudebněna *Óda na Dlouhý pochod*.⁶²

Podle skutečných informací to byly menší počty, ale zdroje jsou různé. Dlouhý pochod nebyl jediným, byl složen z více menších pochodů. Jednalo se o obrovský ústup Rudé armády KS Číny před jednotkami Národní armády Kuomintangu. Ústup začal v roce 1934 a trval do roku 1935. Cílem Rudé armády byl ústup z jižní Číny na sever a na

⁵⁹ IRIYE, Akira, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2008, 2, s. 507-508.

⁶⁰ Tamtéž, s. 505.

⁶¹ GAZZINI, Tarcisio, *Some international legal aspects of the Chinese Civil War (1927-1949)*. In: Journal of Armed Conflict Law 1, 1996, 2, s. 141-159.

⁶² SHUYUN, Sun, *The Long March*, London 2007, s. 1-2.

západ. Jižní Čína byla totiž pod kontrolou Nankingu a vládních jednotek. Nejznámějším z pochodů byl ústup z provincie Ťiang-si, který začal v říjnu v roce 1934. Jednalo se o ústup 1. Rudé armády, která prchala před jednotkami KMT vedené přímo Čankajškem. Rudé armádě hrozila totální porážka, avšak nakonec se jí podařilo prorazit Čankajškovy síly a stáhnout se na západ a poté na sever.⁶³ Cestou se do vedení Rudé armády dostal sám Mao Ce-tung a Čou En-laj.⁶⁴ Terén nebyl vůbec jednoduchý, jednotky se dostávaly přes velmi členitý povrch, zahrnující pohoří, řeky či bažiny. Přitom se musely bránit náhlým útokům ze strany Kuomintangu i místních militaristů, kteří byli na straně Čankajška. Z původních cca 100 tisíc vojáků Rudé armády dokončilo pochod něco mezi čtyřmi až osmi tisíci vojáky. Hlavním cílem KS Číny s ústupem bylo i nalezení nové základny v bezpečné vzdálenosti od jednotek Kuomintangu. Původním cílem byla provincie Jün-nan, sice byla daleko ze sféry vlivu KMT, ale místní militaristé, kteří provincii ovládali, nechtěli být nahrazení komunisty.⁶⁵

Z počátku bojů v roce 1934, kdy začal Dlouhý pochod, byl přiděl pro každého vojáka Rudé armády pouze tři granáty a pět nábojů do každé bitvy. Často se ale stávalo, že náboje a granáty, které byly vyráběny tzv. podomácku, nefungovaly a tak museli vojáci bojovat pouze s bajonety. V tom měli od samého počátku hlavní výhodu vojáci Kuomintangu, kteří měli novou výzbroj, kterou financoval Nanking. Jednalo se tedy o moderní pušky a každý voják měl pár zásobníků munice. Rudá armáda také verbovala vojáky nepřetržitě po několik let. Proto bylo běžné, že se v bojích během Dlouhého pochodu objevovali i čtrnáctiletí chlupci či naopak padesátníci.⁶⁶

Čankajšek v této době zahájil novou strategii; spočívala na pěti trestních výpravách neboli kampaních. Čankajškovy kampaně byly proti komunistům a nasazoval na ně statisíce převyzbrojených vojáků Kuomintangu. Ti tak místo útoku proti Japoncům, kteří obsadili Mandžusko, překonávali obrovské vzdálenosti a pronásledovali jednotky čínské Rudé armády. Čankajšek měl původně v plánu totální vyhlazení komunistů v Číně, to se mu také skoro povedlo už za první kampaně. Tato strategie ale měla opačný účinek, hlavní problémy přišly, když se Rudé armádě podařilo zajmout nějakou část armády KMT. Spolu s vojenskými úspěchy tak získala hlavně nové zbraně a obrovské zásoby munice, které u sebe měly jednotky Národní strany.⁶⁷

⁶³ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1945*, New York 1991, s. 94.

⁶⁴ Čou En-laj byl jeden z nejbližších spolupracovníků Mao Ce-tunga a premiér ČLR v letech 1949-1976.

⁶⁵ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 344.

⁶⁶ SHUYUN, Sun, *The Long March*, London 2007, s. 32-34.

⁶⁷ Tamtéž, s. 35.

Dlouhého pochodu se zúčastnily tři armády komunistických jednotek, byly číslovány jako první, druhá a čtvrtá. První Rudá armáda utekla ze sevření u města Žuej-ťin⁶⁸ na jihovýchodě a mířila na severozápad, cestou zpátky se do vedení KS Číny dostal Mao Ce-tung, a to na začátku roku 1935 a držel se ho až do své smrti. Druhá Rudá armáda se vydala na Dlouhý pochod až 12. listopadu 1935 pod vedením Ho Lunga⁶⁹. Ustupovala tak z provincie Chu-nan, kde na ni začaly útočit Čankajškovy jednotky. Původním cílem Ho Lunga bylo spojit se s První armádou a pomoci tak Mao Ce-tungovi, avšak ta v té době již byla v polovině Číny.⁷⁰ Čtvrtou armádu vedl Čang Kuo-tchao.⁷¹ Ten založil již v roce 1932 komunistickou základnu v Sečuánu. V roce 1935 během Dlouhého pochodu jeho armáda čítala 80 tisíc vojáků, měla se tak přidat k Mao Ce-tungovi, který v té době vedl už jen pouhých 10 tisíc vojáků. Čang měl v této době s Mao Ce-tungem neshody ohledně vedení KS Číny a také ohledně založení nové základny. Mao Ce-Tung byl pro založení základny v Šen-si, kde by byli dostatečně daleko od moci Národních jednotek Kuomintangu. Čang Kuo-tchao naopak chtěl zůstat v S'-čchuanu. Čangovy neshody byly tak velké, že se rozhodl Mao Ce-tunga zradit, chtěl ho nechat odstranit. Během plánování se to však Mao Ce-tung dozvěděl a odešel i se zbytkem první armády na sever do Šen-si. Čang Kuo-tchao a jeho jednotky utrpěly později řadu porážek v provincii Kan-su od místních militaristů.⁷²

Jednotky čínské Lidové osvobozené armády měly největší výhodu v guerillovém boji, respektive v situacích, kdy útočily po menších uskupeních na nepřítele z mnoha stran. Jednotky KS Číny se dostaly do úzkých v okamžiku, kdy Kuomintang změnil strategii klasického pronásledování na postupování po menších úsecích a stavění bunkrů, které tak posloužily jednotkám KMT k obraně při dobývání pozic rudých jednotek. Zajímavé je to, že Čankajšek byl nazýván členy čínské Rudé armády jako „vrchní dodavatel zbraní a munice.“ Bylo tomu tak proto, že jediný způsob, jak tyto jednotky získávaly moderní výzbroj, byl ten, že se jich zmocnili na úkor Kuomintangu.⁷³ V této době se ještě Mao Ce-tung zodpovídal Kominterně, tedy

⁶⁸ Žuej-ťin byl hlavním městem Čínské sovětské republiky, kterou spoluzaložil Mao Ce-tung.

⁶⁹ Ho Lung byl jedním z deseti maršálů Čínské osvobozené armády, byl generálem druhé Rudé armády během Dlouhého pochodu. Z počátku byl členem Kuomintangu a zúčastnil se také Severního pochodu, avšak po roce 1927 přešel ke KS Číny. Zemřel v roce 1969, kdy byl popraven smrtící injekcí během Kulturní revoluce.

⁷⁰ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1949*, New York 1991, s. 100.

⁷¹ Čang Kuo-tchao byl jedním ze zakládajících členů KS Číny. v roce 1932 vedl čtvrtou armádu při Dlouhém pochodu. V roce 1937 byl vyhozen z KS Číny a v roce 1938 přešel ke Kuomintangu, po roce 1949 emigroval do Kanady.

⁷² CHANG, Jung, *The man who could have been Mao*, Toronto 1974, s. 1.

⁷³ SHUYUN, Sun, *The Long March*, London 2007, s. 48-49.

Sovětskému svazu. Sám Mao Ce-tung byl v čele Čínské sovětské republiky, která se od počátku Dlouhého pochodu stala státním útvarem v pohybu. Nešlo tedy jen o přesun několika armád z jednoho místa na druhé, ale o přesun celého byrokratického aparátu; ten se během cesty musel navíc bránit útočícím jednotkám Kuomintangu a místním militaristům, kteří nebyli nakloněni přítomnosti jednotek KS Číny.⁷⁴

Kominternu v roce 1934 poslala do Číny Otto Brauna,⁷⁵ který byl vyslán jako poradce komunistické strany Číny. Otto Braun byl jakožto vyslanec Kominterny nadřazený všem komunistickým vůdcům v Číně, dokonce i Mao Ce-tung ho musel poslechnout. V Číně působil pod jménem Li De. V roce 1935 proběhla konference v Cun-i, kde vystoupil Mao Ce-tung spolu s Peng Dehuaiem⁷⁶ proti Ottovi Braunovi a jeho válečné strategii. Otto Braun totiž přikázal všem generálům čínské sovětské armády, aby bojoval voják proti vojákovi. Mao Ce-tung protestoval, protože KS Číny trpěla obrovskými ztrátami a prosazoval tak obnovení guerillového boje. Od této doby se také Mao poprvé odvrátil od rad evropských poradců a tak se poprvé dostala i samotná Kominternu do pozadí. Kontroly se chopili původní čínští komunisté v čele s Mao Ce-tungem.⁷⁷

Mao se tak stal mužem číslo jedna, to si uvědomoval i on sám. Vybuřoval si kolem sebe úzký okruh spolupracovníků, které si držel ve svém nejbližším okolí, ale stále pro něj byli podřízení. Nejbližším spolupracovníkem Mao Ce-tunga se stal Čou En-laj. Čou studoval v mládí v Japonsku, kde se také poprvé seznámil se socialismem.⁷⁸ Během celého Dlouhého pochodu se ozývaly negativní hlasy proti Čankajškově strategii, útočení proti komunistům a ponechání Japonců bez známky odporu. Čankajšek si byl dobře vědom, že Kuomintang nedokáže čelit Japoncům sám. Na jedné straně se chtěl zbavit komunistů co nejdříve, aby se mohl věnovat pouze Japoncům, ale na druhou stranu mu začalo docházet, že se nejspíš bude muset s KS Číny spojit, aby vyhnali okupanty ze země společně. To však bylo i proti jeho přesvědčení. Jednou řekl: „Japonci jsou jako nemoc kůže, ale komunisté jsou jako nemoc srdce.”⁷⁹

Dlouhý pochod posloužil zejména upevnění moci Mao Ce-tunga, o kterém již nikdo nemohl pochybovat, že by nebyl dostatečně silným vůdcem. Na čínském

⁷⁴ EASTMAN, Lloyd E., *The nationalist Era in China 1927-1949*, New York 1991, s. 103.

⁷⁵ Otto Braun či Li De byl německý komunist, agent Kominterny a poradce KS Číny během Čínské občanské války.

⁷⁶ Peng Dehuai byl jedním z deseti maršálů KS Číny, od roku 1926 byl členem KMT a od roku 1928 členem KS Číny.

⁷⁷ SHUYUN, Sun, *The Long March*, London 2007, s. 43.

⁷⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 350.

⁷⁹ BIANCO, Lucien, *Origins of the Chinese Revolution, 1915-1949*, Stanford 1971, s. 144.

severozápadu se tak rozrostlo nové hlavní centrum čínských komunistů, které po příchodu Mao Ce-tungových sil stabilizovalo svoji pozici. Ta však byla stále napadána ze strany Kuomintangských jednotek až do roku 1936.⁸⁰ Moc KS Číny i přes obrovské ztráty rostla hlavně díky agitacím vedeným komunistickými předáky směrem k venkovskému obyvatelstvu. Povedlo se tak vytvořit armádu z původních rolníků, kteří navíc věřili v komunistickou revoluci víc a víc. Čankajšek doufal, že když už neporazí komunisty během Dlouhého pochodu, podaří se mu alespoň ukázat při páté kampani, že Mao Ce-tung je nedůvěryhodný vůdce pro KS Číny. Stal se přesný opak.

Čína se snažila alespoň nějak reagovat proti okupantům, probíhal například bojkot japonského zboží, to však nespokojeným Číňanům nestačilo. Bouře protestů se rozpoutaly poté co v lednu 1936 vyhlásil japonský ministr zahraničí tři japonské požadavky vůči Číně: měla přestat jakákoliv protijaponská činnost, měl být zrušen bojkot zboží a mělo být oficiálně uznané Mandžusko jako stát a měly s ním být navázány obchodní styky.⁸¹ Na tento požadavek nemohl Nanking přistoupit už jen kvůli četným demonstracím, které probíhaly na pozadí tohoto konfliktu.

2.5. Druhá čínsko-japonská válka

První z nich proběhla již v letech 1894-1895⁸², kdy byla tehdy ještě císařská Čína drtivě poražena. Tento druhý střet se označuje jako druhá čínsko-japonská válka, která probíhala v letech 1937-1945. Téměř současně probíhala i druhá světová válka, která Čínu ovlivnila nejvíce až na konci, kdy se poražené Japonsko v roce 1945 začalo postupně stahovat z čínského pobřeží. Jak již bylo zmíněno výše, obě dvě strany, jak nacionalisté, tak komunisté si byli vědomi, že pro poražení Japonců je nutné se sjednotit. Hlavním problémem však byli nejvyšší představitelé obou stran, na jedné straně Mao Ce-tung a na druhé Čankajšek, kteří byli pro sebe neakceptovatelní.

Nejdříve je však nutné představit situaci, která probíhala před samotným sjednocením obou stran a následném boji proti okupantům. Nejvýznamnější událostí, která proběhla ke konci roku 1936, byl bezesporu Sianský incident neboli Sianská vzpoura. Do této doby byl Čankajšek odhodlán bojovat proti komunistům do poslední

⁸⁰ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 115.

⁸¹ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 109.

⁸² První čínsko-japonská válka proběhla v letech 1894-1895, po drtivé porážce tak Čchingská dynastie ztratila nejen vliv na Korejském poloostrově a Tchaj-wan, ale hlavně statut první asijské velmoci, které převzalo Japonsko.

chvíle. Mezitím si chtěl pojistit Japonce alespoň paktem o neútočení, vyslal tak své zástupce do Vídně.⁸³

Poté co proběhlo podepsání Paktu proti Kominterně,⁸⁴ v listopadu 1936 se rozhodl Mao Ce-tung o uzavření příměří s Kuomintangem. Čankajšek tento okamžik pochopil zcela opačně. Usoudil, že nastal nejlepší okamžik na vyhlášení „šesté kampaně“ a nařídil Čang Süe-liangovi,⁸⁵ který vedl severozápadní armádu, aby napadl komunistické síly. Ten se však vzepřel a místo zaútočení se rozhodl Čankajška zatknout. Stalo se tak 12. prosince 1936. Čankajškovi se sice podařilo uniknout z obklíčení, ale byl jen ve své noční košili a tak ho vojáci Süe-lianga zatkli v nedalekých kopcích. Sovětský svaz poté požadoval jeho propuštění. K tomu došlo o dva týdny později, kdy byl Čankajšek propuštěn.⁸⁶ Rozhodnutí Sovětského svazu o doporučeném propuštění Čankajška bylo podloženo hlavně tím, že by se po jeho popravení rozhořela znovu a v mnohem větším rozsahu občanská válka a Japonci by pak Čínu porazili o to rychleji. Sešel se tak v dubnu 1937 s Čankajškem a uzavřel s ním spojení, pouhé tři měsíce před vypuknutím války proti Japonsku.⁸⁷ Vznikla tak druhá jednotná fronta mezi Kuomintangem a KS Číny.

Válka začala před půlnocí 7. července 1937 poblíž mostu Lu-Kou-Čchiao, tzv. Marca Pola, pouhých 15 kilometrů od Pej-pchingu⁸⁸ a strategické železniční tratě, která spojovala sever s jižní Čínou. Záminka pro vpád japonských sil naproti Pej-pchingu byla podle všeho snaha o nalezení jednoho ztraceného japonského vojáka. Čankajšek se proto rozhodl předložit Japonsku podmínky za kterých by byla Čína ochotná konflikt urovnat. Bylo tak tomu poprvé, kdy Čína kladla podmínky Japonsku a neustoupila.⁸⁹ Současně také generalissimus oznámil, že Čína bude klást odpor. Nastal tak okamžik, kdy se celá Čína postavila za svého vrchního generála. KS Číny tak vyhlásila, že bude nankingskou vládu plně podporovat proti okupantům a dohodla se s KMT na konkrétních krocích. Čínská Rudá armáda byla reorganizovaná pod síly národní armády a začlenila se tak pod Čankajškovo velení pod jménem Osmá pěší armáda. Sovětské

⁸³ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1949*, New York 1991, s. 110.

⁸⁴ Pakt proti Kominterně byl podepsán 25. listopadu 1936 mezi nacistickou Třetí říší a Japonskem. Za Německo ho podepsal Joachim von Ribbentrop.

⁸⁵ Čang Süe-liang byl syn Čang Cuo-lina, mezi lety 1928-1936 byl velitelem severovýchodní armády, v roce 1931 se stáhl z Mandžuska před Japonci. Mezi lety 1935-1936 bojoval proti severozápadní základně KS Číny.

⁸⁶ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 115-116.

⁸⁷ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1945*, New York 1991, s. 113-114.

⁸⁸ Peiping neboli „severní mír“ byl později opět přejmenován na Peking.

⁸⁹ EASTMAN, Lloyd E., s. 118-119.

oblasti se podřídily vládě KMT, ale jen formálně. Ve skutečnosti však správa spadala stejně pod komunisty.⁹⁰

Do konce července však padl Pej-pching a také přístav Tchien-ťin. Boje se tak přesunuly do Šanghaje, kde proběhla největší bitva od bitvy u Verdunu za první světové války. Čankajšek poslal k Šanghaji své nejlepší vojáky. Bitva trvala tři měsíce až do 12. listopadu 1937, kdy Šanghaj padla do rukou Japonců. Čínské ztráty se pohybovaly mezi třemi sty tisíci až půl milionem vojáků.⁹¹ V listopadu se tak stáhla Čankajškova vojska a celé město bylo vyklizeno. Tím se však otevřela cesta na Nanking, hlavní město Kuomintangského režimu. Čankajšek proto velmi požadoval jeho bránění, bylo mu to však rozmluveno, především kvůli drtivé porážce, kterou síly KMT utrpěly v bitvě o Šanghaj. Nankingská vláda a celý státní aparát byl nucen se stáhnout do města Wu-chan, kde zůstal Čankajšek se svým generálním štábem, aby byl blíže fronty. Zbytek Nankingské vlády se přesunul až do provincie Sečuan, kde se usadil v hlavním městě této provincie Čchung-čchingu.⁹²

Další rána pro Čínu přišla, když Japonci obsadili v říjnu 1938 přístav Kanton a dobyli Wu-chan, kde do té doby sídlil Čankajšek se svým generálním štábem.⁹³ Přerušilo se tak námořní spojení mezi Kantonem a britským Hongkongem. Japoncům tak po Mnichovské konferenci došlo, že se Velká Británie nechce pouštět do žádné války, proto se rozhodli obsadit Kanton a nečekali, že by Britové zasáhli. Od podzimu roku 1938 se toho moc nezměnilo, Japonci sice obsadili ještě pár dalších měst na jihovýchodě Číny, avšak již v této době okupovali nejvýznamnější, nejbohatší a nejmodernější provincie, které Číňané měli.⁹⁴

Na jaře roku 1939 se Japoncům povedlo obsazení železnice mezi Če-tiangem a Chu-nanem. Povedlo se jim tam přerušit zásobování nacionalistů. Další drtivá ztráta přišla v září roku 1940, kdy Japonsko obsadilo severní část Francouzské Indočíny a tím narušilo spojení po železnici mezi Hanojí a Kunmingem. Poté byl Kuomintang závislý na zásobování přes nově otevřenou Barmskou cestu, kterou však Japonci začali okupovat v prosinci 1941.⁹⁵

KS Číny se mezitím snažila soustředit opět na venkov, kde posilovala svoji pozici na rozdíl od Japonců a KMT, kteří nedokázali venkov na svoji stranu obrátit. Na

⁹⁰ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 129.

⁹¹ JOWETT, Philip, WALSH, Stephen, *The Chinese Army 1937-1949*, Oxford 2005, s. 6.

⁹² FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 355-356.

⁹³ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 130.

⁹⁴ HAN, Eric C., *Rise of Japanese Chinatown: Yokohama, 1894-1972*, Harvard 2014, s. 118.

⁹⁵ EASTMAN, Lloyd E., *The Nationalist Era in China 1927-1945*, New York 1991, s. 134-135.

pozadí druhé jednotné fronty tak probíhaly podobné akce jako v posledních deseti letech. KS Číny upevňovala své pozice na venkově, čemuž se KMT snažil zabránit.

Komunisté na venkově přistoupili k verbování nových vojáků. V srpnu roku 1940 tak začala Ofenzíva sta pluků, kterou odstartoval Pcheng Te-chuaj.⁹⁶ Jednalo se o rozsáhlou operaci, kdy po celé severní Číně docházelo k útokům na opěrné body Japonců. Pcheng však konal na vlastní pěst, bez informování Jen-anu. KS Číny to tak přineslo velké vítězství, které však bylo drtivě nahrazeno tvrdou japonskou odvetou. Japonci přišli s kampaní jménem Trojí všeho, jenž spočívala v zabití, vypálení a vydrancování všeho.⁹⁷

V této chvíli se začaly Spojené státy angažovat ve světové politice. Až do Pearl Harboru v prosinci 1941 se zajímaly spíše o rozvoj války v Evropě, než o vývoj v Tichomoří.⁹⁸

Generalissimus se tak obrátil na Stalina. Také ten se obával, jak vše bude pokračovat a dohodl se s Čankajškem na několika stech milionových úvěrů v dolarech. Dodávky peněz a zbraní se přerušily ve chvíli, kdy Hitler vpadl do Sovětského svazu. V této době se spojily Spojené státy s Čankajškem a poskytly Číně první úvěry.⁹⁹

Američané také vytvořili v Číně jednu dobrovolnou leteckou perut' a vyhlásili částečné embargo na Japonsko, brzy však došlo k odporu ze strany Japonců. Tato situace vyostřila vztahy mezi USA a Japonskem, kdy pár dní poté došlo 7. prosince 1941 k japonskému útoku na Pearl Harbor.¹⁰⁰ Došlo však i k dalším útokům na americké základny na Dálném východě a dopadly bomby i na Hongkong a další opěrné body Velké Británie v Tichomoří.¹⁰¹

V období jednotné fronty měl KMT velké problémy s korupcí a se ztrátou venkova, který si podmanila KS Číny skrze zakládání nových buněk.¹⁰² Američané si uvědomovali strategický význam čínského území pro Japonce. Jednou z nejvýznamnějších postav byl Joseph Stillwell,¹⁰³ který se podílel na modernizaci čínské armády.

⁹⁶ Pcheng Te-chuaj vstoupil v roce 1927 do KS Číny, v roce 1940 velel 8. pochodové armádě, v 60. letech byl zatčen a popraven, byl označen za hlavního nepřítele Mao Ce-tunga.

⁹⁷ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 361.

⁹⁸ HUF, Hans Christian, *Vzestup a pád mocných říší*, Berlín 2008, s. 128.

⁹⁹ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 137.

¹⁰⁰ Pearl Harbor na Havajských ostrovech byl bombardován japonskými letci kamikaze 7. prosince 1941.

¹⁰¹ HENRIOT, Christian, YEH, Wen-hsin, *In the shadow of the rising sun*, Cambridge 2004, s. 125.

¹⁰² BIANCO, Lucien, *Origins of the Chinese Revolution, 1915-1949*, Stanford 1971, s. 159.

¹⁰³ Joseph Stillwell byl americkým generálem, od roku 1942 zastával funkci náčelníka Čankajškova štábu, prosazoval modernizaci čínských jednotek, 18. října 1944 byl však odvolán z Číny po neshodách s Čankajškem.

V roce 1943 se situace ve světě začala měnit, postup Třetí říše se zastavil u Stalingradu, Hitler se také musel stáhnout ze severní Afriky, kterou dobyli západní Spojenci a Američané dobyli Šalamounovy ostrovy. Japonci tak museli zmírnit své rozbroje v pohraničních oblastech severní Číny. V září roku 1943 byl Čankajšek pozván na Káhírskou konferenci, kde se setkal jak se zástupcem Spojených států prezidentem Franklinem D. Rooseveltem, tak i s britským zástupcem premiérem Winstonem Churchillem. Hlavní výsledek jednání a káhírské deklarace z 1. prosince 1943 bylo uznání japonské agrese vůči Číně a deklarování zisku anektovaného území po porážce Japonska.¹⁰⁴

Na rozdíl od Američanů měli Britové problém s Čínou a jejím pozváním mezi velmoci. Lze uvést příklad ze schůzky prezidenta Roosevelta s britským ministrem zahraničí Anthony Edenem¹⁰⁵ a britským premiérem Winstonem Churchillem, kdy Churchill prohlásil: „Je opravdu lež říci, že se Čína jako velmoc vyrovná Británii, Spojeným státům nebo Rusku.“¹⁰⁶ Nakonec Velká Británie ale přijala jednání v Káhiře s Čínou jako s rovnoprávným spojencem.

V roce 1944 se však karta obrátila ve chvíli, kdy byla zahájena Ičigova ofenzíva.¹⁰⁷ Jednalo se o obrovskou operaci, kdy kolem sedmi set tisíc japonských vojáků doslova válcovalo co jim stálo v cestě. Dostali se tak z Che-nanu na jih až za řeku Jang-c' a cestou zdecimovali většinu nejlepších Kuomintangských jednotek. Národní revoluční armáda v těchto místech čítala kolem jednoho milionu vojáků, ztráty byly pro Čínu obrovské. Během těchto pár měsíců zemřelo mezi třemi sty tisíci a sedmi sty tisíci Číňanů a něco kolem sta tisíc Japonců. K tomu je nutné připočítat ztráty na civilistech, které byly až půlmilionové.¹⁰⁸

Během roku 1944 nastal zřejmý rozdíl mezi silami KMT a KS Číny, kdy na jednu stranu Kuomintang ztratil přes půl milionu vojáků, kteří padli pod nápor japonské operace Ičigo, na druhou stranu KS Číny měla stále více a více členů, hlavně v

¹⁰⁴ IRIYE, AKIRA, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2008, 2, s. 532.

¹⁰⁵ Anthony Eden byl britským premiérem a po tři funkční období i ministrem zahraničí právě během čínsko-japonské války v roce 1943.

¹⁰⁶ IRIYE, AKIRA, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2008, 2, s. 534.

¹⁰⁷ Operace Ičigo probíhala od dubna do prosince roku 1944.

¹⁰⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 369.

milicích, které sice nebyly téměř vůbec zásobené zbraněmi, ale i tak jen v severovýchodní Číně sdružovaly kolem jednoho a půl milionu obyvatel.¹⁰⁹

Do roku 1945 k žádné velké ofenzívě ze strany Japonců nedošlo, Japonsko soustředilo veškeré síly hlavně na boj se Spojenými státy, které pomalu dobývaly japonská území. Obrat nastal 6. srpna, kdy Američané svrhli atomovou bombu na Hirošimu a 9. srpna druhou atomovou bombu na Nagasaki. Tak byl téměř zničen japonský odpor. Dnem 2. září 1945 formálně skončila válka v Tichomoří japonskou kapitulací. Od této doby začalo docházet k odchodu japonských jednotek z území Číny. Pomalu se tak vylidnily oblasti, o které měl zájem jak Kuomintang, tak komunisté. Brzy po konci války se proto rozhořel nový spor.

¹⁰⁹ VAN SLYKE, Lyman P., *The Chinese Communist movement during Sino-Japanese War, 1937-1945*. In: *The Cambridge History of China* 13, 2008, 2, s. 277.

3. Situace v Číně po 2. světové válce

Kapitulace Japonska byla samozřejmě zásadním a zlomovým okamžikem, který zbavil Čínu japonské okupace. Jak čínsko-japonská válka, tak Druhá světová válka byly u konce. Symbolicky tak skončila cizí agrese na čínském území a vznikla naděje lidí na konečný klid a hlavně konec krveprolití, které bylo pro Čínu posledních pár desítek let tzv. denním chlebem. Naneštěstí, jak se později ukázalo, tuto myšlenku nezastávala ani jedna ze dvou zneprátelených čínských stran. Japonská kapitulace byla již od začátku provázená mnoha problémy. Rozhodně se nejednalo o klidné stažení japonských sil, které by probíhalo bez bojů. Ukázalo se tak, že čínská občanská válka je opět na spadnutí. Dalo by se také říci, že nikdy neskončila, pouze ustala na okamžik během Čínsko-japonské války a takzvané Druhé jednotné fronty. Konflikty jak politické, tak vojenské probíhaly právě během stahování Japonců z čínského území. Mao Ce-tungova armáda se totiž držela na severu Číny a měla strategické Mandžuské území mnohem blíže než roztroušené jednotky Čankajška, který si byl velmi dobře vědom důležitosti území, ke kterému postupovala rudá vojska. Generalissimus se tak dohodl s Japonci, aby se nestahovali z okupovaného území, ale aby ho naopak bránili před jednotkami KS Číny. Kuomintang měl mezitím přeskupit armádu a zabrat území na úkor komunistů.¹¹⁰

Tou dobou se také na oko změnil vztahy mezi Sovětským svazem a komunisty v Číně. Stalo se tomu tak kvůli příslibu Stalina Rooseveltovi, že nebude dále podporovat čínskou komunistickou stranu v probíhajícím konfliktu. Dohodli se tak na Jaltské konferenci.¹¹¹ V době kdy výsledky jednání ještě nebyly zřejmé, pokračoval Mao Ce-tung s přípravami na poslední vypořádání se s Kuomintangem. Mao Ce-tung počítal se sovětskou pomocí hlavně v boji proti japonským jednotkám v Mandžusku. Dva týdny před prohlášením Moskvy o uzavření sovětsko-japonské smlouvy o neutralitě, tedy 18. dubna 1945, podepsal Mao Ce-tung vnitrostranickou smlouvu o spolupráci se Sovětským svazem, týkající se zásadních rozhodnutí na Dálném východě po jejich společném vítězství. Dalším důležitým bodem byl také souhlas se spoluprací mezi čínskou a sovětskou Rudou armádou.¹¹²

Čínští komunisté si kladli za hlavní úkol porážku Japonců, kteří stále bránili severovýchodní Čínu, jak chtěl Čankajšek. Ten také nařídil jednotkám KMT, aby

¹¹⁰ VAN SLYKE, Lyman P., *The Chinese Communist movement during Sino-Japanese War, 1937-1945*. In: *The Cambridge History of China* 13, 2008, 2, s. 289.

¹¹¹ Jaltská konference probíhala mezi 4.2. 1945 a 11.2. 1945 mezi Franklinem D. Rooseveltem, Winstonem Churchillem a Josifem V. Stalinem.

¹¹² JIAN, Chen, *Mao's China and the Cold War*, Severní Karolína 2001, s. 24-25.

zahájily blokádu tzv. osvobozenecých území, neboli území pod nadvládou komunistů. Ťiang Ťie Š' se rovněž rozhodl jednat se Stalinem a vyslal do Moskvy T. V. Soonga jako svého delegáta. Stalin se na oko rozhodl podpořit Ťianga jako jediného čínského vůdce a tvrdil, že skončí s pomocí KS Číny. Ťiangovi se ale nepodařilo přesvědčit Stalina tak, jak původně zamýšlel. Mezitím Mao Ce-tung prohlásil, že boj s Japonci skončí do jednoho roku, tedy do roku 1946, a pak že bude mít volné ruce k poražení Národní strany.¹¹³

3.1. Důsledky 2. světové války

Druhá světová válka byla celosvětově nejhorším a nejkrvavějším konfliktem, který kdy proběhl. Válka zasáhla nejen Evropu, Spojené státy či Sovětský svaz, ale i Asii. Ve stejné době probíhala i tzv. druhá čínsko-japonská válka, která začala již v roce 1937, kdy Japonci po Mukdenském incidentu začali okupovat Mandžusko a vytvořili tam loutkový stát Mandžukuo. Čínsko-japonská válka skončila až kapitulací Japonska, poté co Spojené státy svrhly atomové bomby na Nagasaki a na Hirošimu. Poté začalo obrovské stahování Japonců z čínské pevniny, avšak v Číně klid nenastal. Nově se rozpoutaly boje o čínské území mezi Národní stranou a Komunistickou stranou Číny.

Čínsko-japonská válka měla zdrcující důsledky hlavně kvůli obrovským ztrátám na lidských životech. Desítky milionů Číňanů zemřelo, miliony byly zmrzačeny a skoro 100 milionů lidí se stalo uprchlíky.¹¹⁴

Obrovské ztráty válka znamenala i pro Kuomintang, který musel čelit japonským útokům a zejména Ičigově ofenzívě, kdy Národní strana ztratila mezi půl milionem a milionem vojáků.¹¹⁵ Komunisté oproti tomu vyšli z tohoto konfliktu posílení. Celou dobu upevňovali své pozice, stabilizovali své základny a dokázali tak ovládnout území s více než 90 miliony obyvateli. Komunistická armáda tak měla přes milion vojáků a více než dvojnásobný počet milice. Největší výhoda spočívala na území Mandžuska, kde bylo více než 80 % veškerého průmyslu Číny a obrovské zásoby muničních skladů po Japoncích. Navíc Severní Čína, tedy Mandžusko, bylo obklopeno se tří stran Sovětským svazem. Mao Ce-tung si to uvědomoval a tak chtěl území ještě více než dřív.¹¹⁶

¹¹³ Tamtéž, s. 26.

¹¹⁴ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 295.

¹¹⁵ VAN SLYKE, Lyman P., *The Chinese Communist movement during Sino-Japanese War, 1937-1945*.

In: *The Cambridge History of China* 13, 2008, 2, s. 277.

¹¹⁶ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 155.

Hlavním důsledkem však byl narůstající vliv Sovětského svazu v Číně. V únoru 1945 proběhla Jaltská konference na Krymu, kde Stalin potvrdil Rooseveltovi a Churchillovi, že se Rusko po porážce Německa zapojí do bojů i v Pacifiku. To ve skutečnosti znamenalo, že ruská armáda vstoupila na území Číny a poskytla tak Mao Ce-tungovi již dříve slíbenou podporu. To však nevěděl ani Roosevelt ani Churchill. Stalo se tak ještě před svržením atomových bomb na Japonsko.¹¹⁷

Dne 9. srpna 1945 vtrhlo do Číny cca 1,5 milionu sovětských vojáků, kteří se prezentovali jako pomoc Číny ve válce proti Japoncům, ale ve skutečnosti vstoupili na území Číny jako podpora KS Číny. Sovětská Rudá armáda tak utvořila obrovskou linii o délce až 4600 km táhnoucí se od Tichého oceánu až k městu Cicikar v provincii Chej-lung-t'iang.¹¹⁸

Mao Ce-tung už od vstupu sovětských jednotek na území Číny přikázal svým jednotkám, aby s nimi spolupracovaly jak jen to půjde. Stalin měl ještě před vstupem na čínské území podepsat smlouvu s Čankajškem, ale k tomu ze začátku nedošlo. Smlouvu o přátelství podepsal až týden po vpádu Sovětů do Číny. Čankajšek udělal tento kompromis na základě dohody o odstoupení Mongolska od Číny výměnou za přenechání celého území, které Sověti obsadili, právě Kuomintangu. Poté co všechny japonské jednotky kapitulovaly, měli se zastavit i Sověti, ti však pokračovali v obsazování Číny. Čankajšek však s tím nemohl nic dělat, jelikož Kuomintangské jednotky byly hluboko v čínském vnitrozemí, kam se musely stáhnout před Japonci.¹¹⁹

Hospodářská situace v zemi byla velmi kritická. Velké problémy byly hlavně v Kuomintangských oblastech, kde lidé žili na pokraji hladomoru. Velkým problémem byla i obrovská inflace, kterou po celé léta Národní strana řešila tisknutím nových peněz, což celou krizi ještě prohlubovalo. Bylo tak normální, že například plat úředníka stačil po válce maximálně na nákup uhlí na topení, nikoliv však na jídlo. Cena všech produktů tak během války vzrostla až dvacetisíckrát. Problémy byly ale i kvůli nemocem, které se kvůli špatné hygieně šířily ve městech, zabíjela hlavně tuberkulóza. Na druhou stranu zkorumpovaní úředníci KMT žili v přepychu. Bylo to silnou a nekontrolovatelnou korupcí v Národní straně, ke které docházelo již od samého počátku.¹²⁰

¹¹⁷ CHANG, s. 293-294.

¹¹⁸ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 295.

¹¹⁹ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 156.

¹²⁰ Tamtéž, s. 156-157.

Čankajšek se snažil ovlivnit veřejné mínění a tak obměňoval nepopulární osobnosti v čínské politice za nové. Jedním z nich byl například Čchen Li-fu.¹²¹ Ten pořádal i VI. sjezd KMT, kde se hlasovalo o změnách ve straně, avšak Čankajšek navrhl vlastní výběr jmen, který nakonec prosadil. Změny pak byly minimální.

V důsledku poválečných jednání proběhla opět i snaha o navázání klidu zbraní mezi KMT a KS Číny. Pro podobné řešení byla jak Amerika, tak Rusko. Američané se ujali situace jako prostředníci uzavření dohody mezi oběma stranami. Novým americkým vyslancem v Číně se stal Partick J. Hurley,¹²² ten však celému problému moc nerozuměl a doufal jen v brzký konec konfliktu. Obě dvě strany předložily své požadavky a podmínky míru, které byly samozřejmě opět nesplnitelné. Na jedné straně jednal Čankajšek a na druhé straně Čou En-laj. Mezitím však skončila válka v Evropě a Sovětský svaz vtrhl do Číny.¹²³

3.2. Růst moci KS Číny

Komunistická strana Číny si počínala již od začátku mnohem lépe než Kuomintang v propagandě a ve formování myšlenek venkovského obyvatelstva. Komunisté se po celou dobu občanské války rozpínali po venkově, zakládali základny a malé buňky strany, kde to jen šlo. Snažili se také o provázání venkovských obyvatel se stranou, aby si je udrželi jako podporovatele. Nelze však říct, že by se lidé podporující komunistickou stranu měli o mnoho lépe než lidé podporující KMT. Na pokraji hladomoru byly obě dvě strany stejně. KS Číny navíc verbovala rekruty stále ze stejných okrsků, často tedy používala výhrůžky a všemožný nátlak

Po konci druhé světové války v roce 1945 si Mao Ce-tung uvědomil, že jeho jedinou nadějí na úspěch je obsazení Mandžuska. Severovýchod Číny totiž představoval dokonalé místo pro založení nové základny, díky které se pak budou moci komunisté postupně rozpínat do zbytku Číny. Mao Ce-tung věděl, že armáda Národní strany byla hluboko ve vnitrozemí střední a jižní Číny, byla tedy z dosahu severovýchodu. Komunisté soustředili veškeré své jednotky k severu, kam již v 9. srpna 1945 vpadla sovětská vojska.¹²⁴

¹²¹ Čchen Li-Fu byl ministrem školství a v roce 1945 se vrátil do funkce vedoucího organizačního oddělení Kuomintangu. Připravil tak i VI. sjezd KMT, který se stal posledním na území pevninské Číny.

¹²² Patrick J. Hurley byl americkým velvyslancem v Číně, byl zámožným obchodníkem s naftou z Oklahomy.

¹²³ KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970, s. 158-159.

¹²⁴ JIAN, Chen, *Mao's China and Cold War*, Chapel Hill 2001, s. 29-30.

Výhody Mandžuska byly zřejmé už jen díky tomu, že na jeho území se nacházela nejlepší čínská ložiska uhlí, železa a zlata. Byly tam navíc také obrovské lesy a přes 70% veškerého těžkého průmyslu na území Číny. Toto si uvědomoval moc dobře i Ču Te, avšak když se o postupování čínské komunistické armády dozvěděl Čankajšek, který celou tuto akci prohlásil za ilegální, vydal Ču Te 12. srpna rozkaz o ukončení celoplošné ofenzívy čínských komunistických jednotek. Vojska se tak stáhla a počkala na oficiální rozkaz z Čchung-čchingu. Ze zdejšího rozhlasu se také spustila kritika na Čankajška, což bylo poprvé, kdy se komunističtí předáci z Jen-anu pustili přímo do generalissima. Komunisté se také domáhali práva, aby i jejich jednotky mohli přijmout kapitulaci od japonských jednotek, to se však vedení KMT nelíbilo, protože vědělo, že by pak moderní výzbroj padla do rukou KS Číny.¹²⁵

Další velkou výhodou tohoto území byl fakt, že ze tří stran sousedil se Sovětským Ruskem. Na jedné straně se Sibiří, na druhé straně s Mongolskem a na třetí se Severní Koreou. Navíc celé toto území po čtrnáct let okupovali Japonci a tak zde ani jedna ze stran neměla žádnou vojenskou složku. Přesto se nejbližše vyskytovaly partyzánské složky čínské Rudé armády, které ihned navázaly kontakt se Sověty.¹²⁶

Díky této tajné spolupráci mezi Stalinem a Mao Ce-tungem došlo k obrovskému nárůstu dodávek vojenského materiálu, textilií i potravin, které byly určeny pouze pro čínskou rudou armádu. Stalo se tak potom, co Sověti otevřeli brány muničního skladu čínským komunistům v Šen-jangu. Ten obsahoval více než 100 000 útočných pušek, tisíce kusů těžkých dělostřeleckých zbraní, obrovské množství munice, uniforem, kabátů a také potravin. Do této doby měla např. 8. pochodová armáda pouze 154 kusů dělostřeleckých zbraní, které se jim podařilo získat na úkor Kuomintangu. Sovětská podpora však nebyla jen materiálního rázu, ale i lidského. Jednalo se hlavně o japonské jednotky, které se vzdaly Sovětské armádě a ta je poskytla KS Číny. Původní počet vojáků tak vzrostl ze 60 000 na něco přes 300 000 tisíc vojáků.¹²⁷

Komunisté navíc podepsali 14. září 1945 v Jen-nanu tajnou smlouvu se zástupcem velitele Sovětské armády na Dálném východě¹²⁸ o pár bodech: Jedním z nich bylo, že Sověti budou moci okupovat pouze venkov a malá města, zatímco velká města přenechají pouze KS Číny. Dalším bodem byla dohoda o automatickém přenechání

¹²⁵ SKŘIVAN, Aleš ml., *Situace v Číně po druhé světové válce*. In: Historický obzor, Praha 2000, s. 62-63.

¹²⁶ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 296.

¹²⁷ CHANG, Jung, HALLIDAY, tamtéž, s. 296.

¹²⁸ Podplukovník Belunosov, zastupoval v Jen-nanu maršála Rodiona J. Malinovskijho.

území komunistům a v případě, že by se blížil Kuomintang, měla Sovětská armáda setrvat na svých pozicích. Pokud by se však Kuomintang dožadoval území, mělo dojít i na konfrontaci mezi KMT a Sovětskou armádou. Tak měla KS Číny zajištěné území.¹²⁹

Čankajšek s Kuomintangem dobře věděl o této situaci a tak se urychleně snažil přemístit své jednotky a americké oddíly s pomocí loďstva Spojených států do Mandžuska. Ke konci září se tak rozběhla operace, kdy mělo dojít k vylovení jednotek Národní strany v přístavním městě Tchien-ťinu na Severu Číny. V této době začal také narůstat tlak mezi USA a SSSR. Mao Ce-tung začal jednat s USA, zejména prostřednictvím amerického velvyslance Particka J. Hurleye.¹³⁰

Moc komunistů v Číně se odvíjela rovněž od všemožných reforem, které zaváděli na rozdíl od Kuomintangu. Avšak ještě před začátkem roku 1946 vše nasvědčovalo tomu, že Kuomintang v občanské válce zvítězí. Dne 29. srpna 1945 Mao Ce-tung vydal rozkaz svým i sovětským jednotkám na obsazení průsmyku Šan-chaj-kuanu, který spojoval Čínu s Mandžuskem. Měla to být rozhodující bitva, avšak Kuomintang se z léčky lehce prostřílel.¹³¹

Komunistická strana Číny tak byla plně odkázána na pomoc od Sovětů. Ta jim také přišla, jak ve vojenském materiálu, tak i v podobě jednotek samotných. S přívalem materiálu a zásob začal opět růst počet vojáků v čínské Rudé armádě, avšak jeden z hlavních důvodů byl zcela jiný. Jednalo se o roli Spojených států, které v průběhu roku pohrozily Čankajškovi, že pokud nepřestane s postupováním proti KS Číny, přestanou USA posílat peníze do Číny. V téže době zatlačil Kuomintang komunisty na sever Mandžuska. Lze říci, že pokud by KMT pokračoval v bojích, nejspíš by občanská válka v Číně dopadla úplně jinak. Následná nucená přestávka poskytla SSSR dostatek času na shromáždění obrovské armády pro Mao Ce-tunga.¹³²

3.3. Oslabení moci Kuomintangu

K oslabování docházelo již od samého počátku Národní strany. Korupce, podplácení a praní špinavých peněz bylo běžné v Kuomintangu už v roce 1927, kdy se to čela strany dostal Čankajšek. Skutečnost, že se nikdo nikdy nepokusil těmto intrikám zamezit, přivedla nakonec KMT k jeho konci. Šlo tedy o dlouhodobý vývoj, kdy

¹²⁹ JIAN, Chen, *Mao's China and Cold War*, Chapel Hill 2001, s. 30-31.

¹³⁰ Tamtéž, s. 32.

¹³¹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2., s. 319.

¹³² CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 307-308.

postupem času většina obyvatel Číny věděla o tomto nešvaru v Národní straně a tak se také projevovala skrze názory a odpor ke KMT. Přes veškeré politické problémy se však Kuomintang držel ve vůdčí pozici v Číně na úkor KS Číny.

Ještě v srpnu roku 1945 spadala pod nadvládu Kuomintangu skoro všechna velká města na území Číny, průmyslové základny, muniční sklady a více než 450 milionů obyvatel. KMT byl navíc rovněž považován za hlavního vůdce Svobodné Číny proti Japoncům. Čankajšek spolu s vládou pokračovali v kampani Všechno nebo nic.¹³³ Armáda Národní strany KMT měla více než 2,5 milionu vojáků v roce 1945, což byl více než dvojnásobný počet oproti komunistům. Vojska byla navíc mnohem lépe vyzbrojena a vycvičena, hlavně díky podpoře Spojených států amerických. Komunisté proti Kuomintangu neměli ani leteckou podporu a výzbroj byla nesrovnatelně horší.¹³⁴

Nacionalistická armáda tak měla mezi 2,5 až 3 miliony vojáků, ti byli rozděleni na 160 menších armád, každá z nich pak měla tři divize, které obsahovaly 5 000 až 10 000 jednotek. Armáda nebyla nikdy tak dobře organizovaná jako právě v roce 1945. Nicméně problémy a počátek pádu síly se začaly projevovat hlavně kvůli laxní organizaci velitelů armád a špatné strategii zásobování, jak munice, tak potravin. Čankajšek byl již od roku 1927 vůdcem KMT, ale zastával také funkci nejvyššího generalissima a rozhodoval o všem, co se dělo.¹³⁵ Jedním z budoucích problémů byla také značná roztržitost armád, ta vznikla zejména verbováním vojáků z různých částí Číny. Čankajškova idea už od začátku byla mít integrovanou národní armádu, která udělá vše co řekne. To se však nikdy plně nestalo právě kvůli rozdrobenosti jednotek. Přesto měl Čankajšek nejvyšší respekt na všech frontách ve své nacionalistické straně. Nejednota však dělala problémy i mezi vládními úředníky či generály, kteří se rozdělovali na dva druhy. První z nich byli ti, co vystudovali nacionalistickou vojenskou akademii. Právě i Čankajšek si zakládal hlavně na Vojenské akademii Whampoa. Mnoho z nich mělo spoustu zkušeností z bojů proti Japoncům. Druhým typem byli místní zástupci z provincií, kteří byli zvyklí podplácet a brát úplatky, které se tak staly jejich stálým příjmem. Korupce se stala naprosto běžnou záležitostí.¹³⁶

Největším problémem však byla dezerce vojáků, kteří už bojovali nepřetržitě několik let. Vojákům se navíc nelíbilo, že musí cestovat daleko od svých domovů a

¹³³ Kampaň Všechno nebo nic byla pokračováním bojů proti čínským komunistům ve snaze pro jednu a provždy skoncovat s komunistickým režimem před koncem Čínsko-japonské války.

¹³⁴ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2., s. 305.

¹³⁵ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 21-22.

¹³⁶ JOWETT, Philip, WALSH, Stephen, *The Chinese Army 1937-1949*, Oxford 2005, s.13-15.

rodin. Aby se zabránilo dezerci, která byla obrovská, vojáci byli dokonce nuceni se přivazovat jeden k druhému, aby nemohli utéct. Podmínky byly extrémní i kvůli nedostatku potravin. Zhruba 40% rekrutů uteklo již během základního výcviku a zhruba 20% z nich zemřelo hlady. Podle Červeného kříže¹³⁷ dokonce v řadách Kuomintangu zemřelo až 15 milionů vojáků během let 1937-1949.¹³⁸

Jedním z dalších problémů, byla realita začínající studené války ve světě. O studené válce lze hovořit jako o soupeření ve sféře vlivu dvou supervelmocí ve světě, tedy SSSR a USA. Obě velmoci se tak snažily zvýšit svůj vliv, kde to jen šlo. Čína po konci druhé světové války byla jedním z prvních příkladů tohoto soupeření. KS Číny podporoval tajně celou dobu Sovětský svaz a nacionalisty podporovaly Spojené státy. Problémy nastaly v roce 1945, když se Spojené státy začaly pomalu odvracet od nacionalistů. Stalin sice v Jaltě přislíbil, že sovětská vojska v Číně nejsou pro podporu komunistů, ale opak byl pravdou. Dne 17. listopadu Appolon Petrov¹³⁹ přítom informoval KMT o tom, že Sověti nijak nepodporují komunistické jednotky na severovýchodě Číny.¹⁴⁰

Postupem času se začala měnit sovětská strategie na ovládnutí severovýchodu, během roku 1945 se tak KS Číny ve spolupráci s Rudou sovětskou armádou zaměřila na ovládnutí celého venkova, malých a středních měst. Značné ignorování Kuomintangu právě těchto tří oblastí také přispělo k postupnému pádu. KMT si zakládal hlavně na vlivu ve velkých městech, ale venkov ignoroval již od samého začátku, na venkově však žila většina obyvatel Číny. Takže komunisté tam tak už v roce 1945 měli velmi silnou pozici, alespoň co se týká střední a severní Číny. Jiná situace panovala v Mandžusku. Tamní obyvatelé, kteří čelili okupaci ze strany Japonska, uznávali jako jedinou ústřední vládu právě tu Kuomintangskou na rozdíl od komunistické strany. S tímto problémem se ale komunisti rychle vypořádali, protože do Mandžuska vpadli Sověti a KMT s tím už nic nemohl udělat.

Kuomintang však provázely i značné ekonomické problémy. Jedním z největších byl problém s rychle rostoucí inflací, se kterou se Národní vláda neuměla vypořádat.

¹³⁷ Mezinárodní Organizace Červeného kříže.

¹³⁸ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 22-23.

¹³⁹ Appolon Petrov byl sovětským vyslancem v Číně.

¹⁴⁰ JIAN, Chen, *Mao's China and The Cold War*, Londýn 2001, s. 32.

Bylo to zejména způsobené tím, že KMT byl závislý na zahraničních půjčkách. Sama vláda vybírala sice po celé období daně, ale ty netvořily ani třetinu příjmů.¹⁴¹

¹⁴¹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 309.

4. Občanská válka v letech 1946–1949

Poslední část čínské občanské války se odehrávala mezi lety 1946 a 1949, kdy došlo k poslední snaze Národní strany zamezit vlivu komunismu v pevninské Číně. Během těchto tří let se také stále více ukazovalo, že je na spadnutí další válka, a to tzv. studená válka mezi Sovětským svazem a Spojenými státy o vliv ve světě. Velkou roli proto zde měly právě tyto dva státy, které se po konci druhé světové války staly supervelmocemi. Sovětský svaz již v roce 1945 provedl invazi do severní Číny, aby na oko pomohl Číňanům, kteří čelili japonské hrozbě a byli jimi po 14 let okupováni. Stalin vydal rozkazy k intervenci sovětské Rudé armády už po Jaltské konferenci. Hlavní záměr byl však zcela jiný. Šlo mu o zabrání dříve okupovaného Mandžuska, které by pak předal čínským komunistům v čele s Mao Ce-tungem. Spojené státy americké hrály zcela opačnou roli v konfliktu, podporovaly jak finančně, tak vojensky Národní Kuomintang v čele s Čankajškem.¹⁴²

Během období od japonské kapitulace v srpnu 1945 k obnovení Čínsko-japonské války v červnu 1946 probíhal klid zbraní. Oficiálně tak Kuomintang a komunisté uzavřeli příměří, ale ve skutečnosti se obě strany připravovaly na obnovení bojů. Na příměří, které začalo v srpnu 1945, se domluvil Mao Ce-tung spolu s Čankajškem. Smlouva vznikla pod záštitou USA a původně byla také podpořena i Stalinem a Sovětským svazem v Čchung-čchingu, což byla největší pevnost Kuomintangu na řece Jang-c'. Mao Ce-tung se tam měl dopravit letadlem ze své základny v Jen-anu. Obával se však, že by na něj mohl někdo spáchat atentát a tak letěl spolu s americkým velvyslancem Patrickem Hurleym. Mírové podmínky, které si obě dvě strany předložily navzájem, byly zcela neakceptovatelné, zejména pak, podle svědectví Patrika Hurleye, to byl hlavně Čankajšek, který učinil podmínky nesplnitelné.¹⁴³

Dalším novým cílem Čankajškova režimu bylo získání kontroly nad Mandžuskem. Došlo by tak opět k faktickému sjednocení země, o které se KMT snažil už od začátku konfliktu. Čankajšek si navíc zpočátku myslel, že poté co sovětská Rudá armáda vyžene Japonce, přenechá severní Čínu právě Kuomintangu. Pokud by se tak stalo, nebránilo by mu už nic v úplném zničení KS Číny.

Komunisté disponovali výhodou, že většina jejich armády byla už od doby druhé Čínsko-japonské války v severní Číně, měli to tak k sovětským jednotkám a mandžuskému území mnohem blíže, než roztroušené síly Kuomintangu, které byly

¹⁴² WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 35.

¹⁴³ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 34.

hlavně v jižní a střední Číně. Mandžusko tak zcela představovalo nejvyšší prioritu čínských komunistů, získali by tak strategické území, které bylo ze tří stran obklopeno spojeneckým Sovětským svazem a ve kterém se nacházelo až 70% průmyslových podniků Číny.¹⁴⁴

Mao Ce-tung se v této fázi občanské války rozhodl, že nebude už podporovat vyjednávání s Kuomintangem. Vydal proto rozkaz své Rudé armádě, aby zahájila protiútok. Tím dal jasně najevo, že nemá zájem o žádné další vyjednávání ani o mír. Čou En-laj se však v této době ještě snažil o vytváření iluze, že spor o Mandžusko mezi oběma čínskými stranami může být vyřešený i jinak než vojensky. Názor Mao Ce-tunga na situaci lze nejlépe přiblížit větou, kterou řekl kapitánovi jednotek Rudé čínské armády Lin Piaovi¹⁴⁵: „Všechno bude rozhodnuto buď vítězstvím a nebo porážkou na bitevním poli, nevkládejte žádnou naději ve vyjednávání.“¹⁴⁶

Stupňovalo se tak opět napětí mezi oběma čínskými stranami. To vyvolávalo řadu otázek u Američanů. Američané zasahovali do průběhu konfliktu skrze snahu o vyjednávání. Selhal tak například Marshallův plán pro usmíření mezi KMT a KS Číny. Spojené státy americké však nepřestaly s finanční a vojenskou podporou Kuomintangu, přičemž zdaleka ne všichni Američané byli nadšení ze spolupráce USA a Čankajškova režimu, avšak přikláněli se k tzv. menšímu zlu. Přes veškerou pomoc Čankajškovi se však Amerika nikdy nerozhodla podniknout větší vojenskou operaci v Číně, protože se obávala následné konfrontace se Sovětským svazem.¹⁴⁷

Kuomintangská vláda navíc masivně ztrácela podporu veřejnosti, které připadalo, že KMT se snaží rozpoutat občanskou válku ještě více než komunisté. Bylo očividné, že se Kuomintang zcela militarizoval, přeorientoval se zcela na vojenskou politiku a ignoroval své ostatní povinnosti vůči státu. Mnoho liberálů v Číně v této době tak začalo ještě více kritizovat právě Národní stranu za to, že se v porovnání s Kuomintangem zdál komunistický režim mnohem méně krutý a tím více populární mezi veřejností. Ti, kteří i v této době dále podporovali KMT, což byli zejména majetní Číňané, změnili názor po Kuomintangské „měnové reformě,“ která zcela tuto majetnou

¹⁴⁴ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 375-376.

¹⁴⁵ Lin Piao byl čínský komunistický vojevůdce, který např. v roce 1949 dobyl Peking. Byl také považován za nejlepšího nástupce Mao Ce-tunga, avšak zemřel v roce 1971 při letecké havárii, kdy se snažil utéct z Číny do Sovětského svazu.

¹⁴⁶ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 35-36.

¹⁴⁷ JIAN, Chen, *Mao's China and The Cold War*, Londýn 2001, s. 32-33.

třídu zdiskreditovala.¹⁴⁸ Na druhou stranu KS Číny po roce 1946 dělala všechno pro upevnění svojí pozice na severočínském venkově mezi rolníky. V rámci vládního programu komunistů byla i snaha k vrácení se k pozemkové reformě, která byla poslední léta kvůli Japoncům opomíjená. Šlo o vyvlastnění nebo zničení ekonomické moci statkářů a ostatních z bohaté čínské elity. Mělo tak dojít k zlepšení životní úrovně na čínském venkově. Hlavním cílem po celou dobu bylo udržení komunistického vlivu na venkově.¹⁴⁹

Pomalu ale jistě přišla doba, kdy se obě strany připravovaly na finální střet, ve kterém rozhodne celková připravenost armády, strategie postupu i dlouhodobá příprava jednotlivých složek obyvatelstva, které spadaly buď pod kontrolu Kuomintangu nebo pod kontrolu KS Číny. Na začátku roku 1946 rozhodovaly všechny tyto faktory. Válka byla opět na spadnutí a jak se ukázalo už v březnu 1946, oba dva tábory s ní počítaly.

4.1. Obnovení bojů mezi Kuomintangem a Komunistickou stranou Číny (1946-1947)

Dne 13. března 1946 Sovětský svaz vydal prohlášení, že pokud mají obě dvě čínské strany pochybnosti o budoucnosti mírových jednání, je třeba pokračovat v konfliktu. Pouhých 18 dní poté, tedy 31. března, zaútočily síly KMT proti komunistickým jednotkám, které byly ve městě S'-pching v provincii Ťi-lin. Kuomintang se tak pokusil prorazit linii jednotek KS Číny, která bránila hlavní provinční město Čchang-čchung. Mao Ce-tung v reakci na to vydal rozkaz Lin Piaovi, aby se svojí armádou zahájil protiútok a obsadil jak Čchang-čchung, tak i Charbin, tedy nejmodernější průmyslové centrum Mandžuska. Obě města totiž přenechali Sověti čínské Rudé armádě už na konci dubna 1946, kdy stáhli z měst sovětské jednotky.¹⁵⁰

Jak je již výše zmíněno, Mao Ce-tung se snažil v této době udržovat kontakt se Spojenými státy. To se mu brzy vyplatilo, protože se začal v Číně zasazovat o mír i americký generál George C. Marshall, který tak stál například za příměřím z jara 1946. Mao Ce-tung byl totiž v té době zatlačen Čankajškovými jednotkami až k hranicím se Sovětským svazem v severním Mandžusku. George C. Marshall tak zřejmě zachránil komunisty od absolutního zničení, když vyvíjel značný nátlak na Čankajška, že pokud nepřestane pronásledovat jednotky čínské Rudé armády, přestanou Američané převážet

¹⁴⁸ Více o měnové reformě v kapitole 4.3. Ekonomické problémy Čankajškovi vlády

¹⁴⁹ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 376.

¹⁵⁰ WESTAD, Tamtéž, s. 36.

jeho vojáky do Mandžuska. Generalissimus se nakonec podvolil a souhlasil s dočasným patnáctidenním klidem zbraní. Mao Ce-tung už v této době přemýšlel, že se bude muset vzdát i posledního velkého města, které ovládala KS Číny. Šlo o Charbin.¹⁵¹

Je tedy možné, že právě tento skoro dvoutýdenní klid zbraní zapříčinil výsledek občanské války. Čínská rudá armáda si mezitím vybuodovala obrovskou vojenskou základnu na hranicích se SSSR, která byla perfektně zásobená municí, vojenským materiálem a těžkými zbraněmi právě ze Sovětského svazu. George C. Marshall poté dokonce prodloužil příměří na čtyři měsíce, a to na celé území Mandžuska. Čankajšek protestoval a tak začal čelit nátlaku i ze strany amerického prezidenta Trumana.¹⁵²

Během nuceného příměří SSSR téměř nepřetržitě zásoboval vojáky čínské Rudé armády, cvičil je ve vojenských školách a akademiích. Přes všechny výhody, které pocházely ze spojení mezi KS Číny a SSSR, se cítil nově Mao Ce-tung příliš zavázaný Stalinovi, dohodl se s ním tedy na směnném obchodu. Mao tak nabídl Stalinovi, že ho vyplatí v potravinách. Každý rok zemřelo cca 100 000 obyvatel a vojáků hladem z oblastí ovládaných komunistickou čínskou armádou.¹⁵³

Od tohoto okamžiku bylo jen otázkou času, kdy se oddíly armády Mao Ce-tunga probijí z obklíčení, kterému čelily v severním Mandžusku. Byly totiž přezbrojené a po čtyřměsíčním výcviku, navíc dodávky zboží ze Sovětského svazu nepřestávaly. Došlo tak na konečné spojení sil Mao Ce-tunga a Stalina.

Jednou z mnoha příčin počátku pádu moci Kuomintangu byla také zastaralá strategie, kterou prosazoval Čankajšek. Ten se domníval, že je důležité obsadit velká města v provinciích, aby se ukázalo, že když KMT ovládne hlavní průmyslová centra daných provincií, je to stejné, jako kdyby provincie ovládal celé. Ovšem tento způsob vedení války fungoval v dřívější době např. během Severního pochodu, kdy vojsko Národní strany získalo hlavní provinční město a zbytek se podvolil automaticky. V této době to však již takto nefungovalo, zejména proto, že většina obyvatel venkova podporovala komunistickou stranu a tak, když Čankajšek obsadil velké město, ocitl se rázem v obklíčení. Kuomintangu se podařilo ovládnout všechna velká města a všechny železniční spoje díky vojenské převaze a větší palebné síle. V této době však armády KS Číny zahájila strategii stahování se, aby tak zabránila zbytečným ztrátám. Komunisté také využívali styl partyzánské války, kdy se jim často povedlo rozdělit

¹⁵¹ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 307.

¹⁵² Více v kapitole- 4.2. Angažovanost USA v konfliktu

¹⁵³ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 310-311.

jednotnou frontu Národní strany a posléze zaútočit na menší vojenská uskupení KMT se značnou převahou.¹⁵⁴

Během prvního roku války mezi červencem 1946 a červnem 1947 se podařilo Národní straně dobýt a získat všechna malá a velká města až na Charbin. KMT byl v této první fázi války velmi úspěšný. Nacionalisté obsadili i Jen-an ležící v provincii Šen-si a Čang-t'ia-kchou ležící v provincii Che-pej. Získali například i železnici Lung-chaj, která byla do té doby důležitým zásobovacím spojením komunistické strany. V červenci 1946 došlo také k přejmenování čínské Rudé armády na Lidovou osvobozenou armádu. Komunisté tak v prvních měsících války pokračovali v řízeném stahování se z měst na čínský venkov. Mao Ce-tung tak od září 1946 začal zavádět guerillový způsob boje, který komunistické jednotky cvičily už během druhé Čínsko-japonské války.¹⁵⁵

Kuomintang měl, jak bylo zmíněno výše, značnou převahu, nejen vojenskou, ale i početní. Jednalo se zhruba o 3 miliony mužů, kteří vstoupili do boje s cca 1 milionem vojáků Komunistické strany Číny. Během prvního roku se KMT dařilo a tak tlačil jednotky Lidové osvobozené armády více a více na sever. Se zabráním železničních spojů odřízli nacionalisté cca 1000 km dlouhou zásobovací spojnici vedoucí přes Mandžusko. Postupem času se však začala prosazovat strategie Mao Ce-tunga, kdy se mu začalo dařit a postupně snižoval početní rozdíl mezi jednotkami KMT a KS Číny.¹⁵⁶

Komunisté navíc byli v této době připravení a měli vycvičenou mobilizovanou armádu, nedělalo jim tedy problémy s rychlým přesouváním jednotek. Mao Ce-tungovi se navíc začala potvrzovat jeho strategie, kterou vedl už léta na venkově. Ta tak hrála velkou roli, právě když došlo na mobilizaci sil venkova. Komunisté začali verbovat vojáky, ovšem na rozdíl od verbování KMT se k tomu místní stavěli spíše pozitivně. Bylo tomu hlavně proto, že komunisté prosazovali válku proti Kuomintangu jako vlasteneckou válku.¹⁵⁷ Místní obyvatelé reagovali pozitivně na vlasteneckou revoluci, zejména kvůli tomu, že byli sužováni po 14 let japonskými okupanty. Kuomintang však tento posun zavinil do značné míry sám, hlavně kvůli již výše zmíněným problémům, které jako státní útvar nebyl schopen řešit a nebo je vůbec neřešil, když se zaměřoval hlavně na vojenské operace. Čankajškův režim dále chyboval i ve správě měst a

¹⁵⁴ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 376.

¹⁵⁵ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 327.

¹⁵⁶ JOWETT, Philip S., *The Chinese Army, 1937- 1949*, Oxford 2005, s. 10-11.

¹⁵⁷ MARKS, Thomas A., *Counterrevolution in China: Wang Sheng and Kuomintang*, London 1998, s. 115.

provincií, které ovládal. Na rozdíl od KS Číny KMT nevyužíval místní mandžuské vedení, ale dosazoval si na dané pozice pouze prověřené členy z jihu Číny.¹⁵⁸

Vládní složky KMT i přes všechny své problémy byly v ofenzivě díky lépe vycvičeným a vyzbrojeným jednotkám. Jedna z nejčastějších možností, kdy se podařilo čínské lidové armádě získat moderní výzbroj, bylo ukořistění z rukou Kuomintangu. Strategie KS Číny nebyla dobýt dané území, ale spočívala v zabránění nepříteli pokračovat v boji. To se stávalo například, když jednotky čínské Rudé armády obklíčily menší jednotku KMT. Cílem se stal postup, kdy jednotky KS Číny ukořistily výzbroj od nepřítelů a poté se rychle stáhly, tam se přeskupily a pokračovaly v boji. Mao Ce-tung tak sám prohlásil: „Používáním této metody bychom měli zvítězit, pokud by tato metoda byla využívána proti nám, tak bychom prohráli.“¹⁵⁹

Na začátku roku 1947 bylo již zřejmé, že vláda Kuomintangu byla zjevně oslabenou, avšak po vojenské stránce byl KMT stále ve značné převaze. Čankajšek si dobře uvědomoval, jaké ztráty jeho armáda utrpěla kvůli neschopnosti jeho velitelů na severovýchodě v provincii Šan-tung. Byla tím otřesena pozice celé armády, kdy se ukázalo, že Čankajškovy jednotky nejsou schopny efektivně pokračovat v ofenzivě. V únoru 1947 se Čankajšek opět projevil jako vrchní velitel vojenských sil KMT, když na sjezdu Národní strany přednesl svůj projev, kde zdůraznil potřebu rychlé a silné ofenzivy vedené do „srdce“ komunistické strany, která by vedla k ukončení války. Tento plán podpořili i Li Tsung-jen¹⁶⁰ a Fu Tso-i,¹⁶¹ jedni z nejvyšších generálů KMT. Chtěli nejprve zničit komunistické jádro a posléze se vypořádat se zbytkem komunistů v zemi.¹⁶²

Čankajšek však jejich rady nechtěl využít, protože navrhovali, aby k zásahu použil generalissimus vlastní síly, přičemž jejich by tak zůstaly nedotčené. Čankajšek totiž příliš nedůvěřoval Li Tsung-jenovi a tak se rozhodl držet vlastního plánu. Ostatní z generálů byli naopak pro zahájení masivní ofenzivy proti hlavním silám KS Číny zejména v Mandžusku a v severní Číně. Několik generálů pak přímo navrhovalo

¹⁵⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 377.

¹⁵⁹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 329-330.

¹⁶⁰ Li Tsung-jen byl jedním z generálů KMT, zúčastnil se Severního pochodu, Druhé Čínsko-japonské války a Čínské občanské války. Do roku 1947 byl viceprezidentem Čínské republiky a do Číny se vrátil v roce 1965 s podporou Čou En-laje, kdy byl využit v rámci Rudé propagandy jako generál KMT, který se raději vrátil do Číny, nehledě na místní režim.

¹⁶¹ Fu Tso-i byl také generálem KMT, který se vzdal v roce 1949 spolu s 250 000 vojáky v Pekingu KS Číny.

¹⁶² WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 147-148.

Čankajškovi, aby oddělili s pomocí armády nejlepší jednotky čínské Lidové osvobozené armády a zlikvidovali je pomocí nejlepších jednotek KMT. Čankajšek se nakonec rozhodl pro názor většiny generálů, kdy zahájil novou a masivní operaci proti komunistům.¹⁶³

4.2. Angažovanost USA v konfliktu

Role Spojených států amerických je provázaná téměř skrze celé období tohoto čínskému konfliktu. Jeden z prvních kroků nastal například po první světové válce, kdy od listopadu 1921 do února 1922 probíhala Washingtonská konference, na které se deklarovala nezávislost, integrita a suverenita Číny, avšak na druhé straně šlo o potvrzení práv ostatních velmocí, které získaly na základě již dříve uzavřených nerovnoprávných smluv. Američané také usilovali, aby se prosadila nedělitelnost čínskému území. Japonsko se pak vzdalo nároků na poloostrov Šan-tung.¹⁶⁴ O Číně jako o suverénním státu se dá hovořit až od roku 1928, kdy skončil Čankajškův Severní pochod, avšak např. zrušení práva exterritoriality cizinců na čínském území proběhlo až během druhé světové války.¹⁶⁵

Avšak spolupráce jako taková mezi Spojenými státy a Čínou začala už v roce 1931, kdy do Číny přiletěl plukovník amerického letectva Jack Jouett, který velel menší instruktážní skupině. Vývoj americké pomoci do Pearl Harboru pak byl zejména finanční, kdy USA poslaly na pomoc KMT až 170 milionů dolarů. V listopadu 1940 vyslal Čankajšek do Washingtonu misi za účelem získání americké pomoci v rámci letectví. Dne 25. listopadu pak Čankajškův poradce Mao Pang-cuem podal požadavek na dodávku 500 bojových letadel, Číňané požadovali také materiál na výstavbu letišť. Americké pomoci se nakonec KMT dočkal v okamžiku, když prezident Roosevelt 19. prosince 1941 stvrdil svým podpisem smlouvu.¹⁶⁶

V roce 1943 se povedl Mao Ce-tungovi triumf, když se mu podařilo přesvědčit Spojené státy, že jeho strana je spíš pro agrární změnu, než pro změnu revoluční. Stalo se tak po jednání s americkým velvyslancem v Číně. Velkou roli zde však hrála i

¹⁶³ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 147-148.

¹⁶⁴ Poloostrov Šan-tung byl německou kolonií před první světovou válkou, během války jej obsadili Japonci.

¹⁶⁵ ETÖ, Shinkichi, *China's international relations 1911—1931*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2008, 2, s. 103-107.

¹⁶⁶ SKŘIVAN, Aleš, *Americká pomoc Číně před vypuknutím války v Tichomoří*. In: *Dvacáté století* 2, 2010, 1, s. 115-117.

americká veřejnost, která tlačila na zástupce amerických postojů. Jedním takovým případem byl právě i generál Joseph Stillwell. Ten spolupracoval s Čankajškem a byl i vojenským atašé v Číně. Stillwell však nevycházel s Čankajškem příliš dobře a tak poté co byl na nátlak generalissima odvolán zpět do USA, popsal Kuomintang jako chronicky zkorumpovanou stranu, které nejde o nic víc, než o válku a úplatky. Ve stejné době byl naopak na pozorování KS Číny generál Wedemeyer, který popsal komunistickou stranu spíše jako perfektní sociální a politickou sílu Číny.¹⁶⁷

Ke konci druhé světové války a ke konci druhé Čínsko-japonské války se stavěly Spojené státy do role, kdy se snažily na čínském území uklidnit situaci. Šlo o možnost obnovení občanské války ihned po konci války s Japonci, se kterou počítal nejen Kuomintang, ale i komunisté, s možnou pomocí od Sovětského svazu. Američané se tak snažili přimět obě dvě strany k zahájení vyjednávání. Definitivní krok nastal, když z USA přiletěl hlavní generál Patrick J. Hurley, který zastupoval přímo prezidenta Roosevelta při jednání s Čankajškem v září 1944. Hlavním cílem bylo spojení vojenských složek Číny a navázání spolupráce mezi KS Číny a KMT, ve snaze porazit a vyhnat Japonce z pevninské Číny.¹⁶⁸

Mise Patricka J. Hurleyho probíhala mezi lety 1944 a 1945. Hurley se zpočátku snažil o usmíření obou čínských stran a jejich vůdců. Mao Ce-tung tak již v srpnu roku 1945 prohlásil na Sedmém stranickém kongresu, že je konec vlády jedné strany, tzn. vlády Kuomintangu a že začíná dvojvládí spolu s KS Číny. Dosáhl tak alespoň prozatímního uklidnění situace v oblastech ovládaných KMT, jelikož místní lidé se obávali obnovení občanské války poté, co by Japonci ustoupili z pevninské Číny. Díky jednání ze strany Spojených států s oběma vůdci čínských stran se nakonec rozhodlo o setkání Mao Ce-tunga a Čankajška v den, kdy Japonsko kapitulovalo. Za místo setkání byl určen Čchung-čching.¹⁶⁹ Mao Ce-tung se však obával atentátu a přemluvil samotného Patricka J. Hurleye, ať letí z hlavního města KS Číny Jen-anu na místo setkání s ním. Americký velvyslanec tak hrál roli vyjednávače dál.¹⁷⁰

Mao Ce-tung se vrátil do Jen-anu 11. října. Čou En-laj prohlásil už 10. října, tedy o den dříve, že jednání jsou úspěšně u konce. V rámci domluvy mezi Mao Ce-tungem a Čankajškem byla domluvena spolupráce obou stran. Měla začít demokratizace

¹⁶⁷ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 79.

¹⁶⁸ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 288-289.

¹⁶⁹ Čchung-čching je město ležící na horním toku řeky Jang-c', kde sídlila Kuomintangská vláda po stažení se z Nankingu před Japonci.

¹⁷⁰ LI, Xiaobing, *China at War: An Encyclopedia*, Oxford 2012, s. 152.

nové jednotné fronty, spojení vojenských sil pod jeden společný útvar, dále pak KS Číny a ostatní strany měly být oficiálně uznány Kuomintangem. Národní strana také souhlasila s osobní svobodou či svobodou slova, vyznání nebo také s volným publikováním, tedy se zrušením cenzury. Dalším bodem pak byla dohoda o propuštění politických vězňů a také o udělování trestů, které mohli uvalit pouze soudní dvory, ne sama strana. Mělo tak dojít k naprosté reorganizaci dosavadní vlády. Všechny tyto prvky byly přijaty Čankajškem, který však čelil velkému nátlaku ze strany Spojených států. Ústupky nedělal jen KMT, ale také KS Číny. Mao Ce-tung např. souhlasil se stažením svých jednotek z jeho osmi nejjižnějších a nejslabších území. Jak Čankajšek, tak Mao Ce-tung si pak uvědomovali, že čínský lid už touží konečně po míru. Vypadalo to tak, že Spojené státy měly velké slovo právě v době jednání, nutno však podotknout, že jak Mao, tak Čankajšek si byli jisti tím, že ta strana, která jako první obsadí území po Japoncích, nejspíš vyhraje i celou válku.¹⁷¹

Zatímco pozornost Západu v roli USA byla upoutána na jednání pod patronací Patricka J. Hurleye, mezitím se jak armáda KMT, tak KS Číny připravovala na zabránění území v Mandžusku. V této době předložil generál Douglas MacArthur¹⁷² návrh Čankajškovi na kapitulaci Japonska na jihu Číny, ten však odmítl účast, protože si dobře uvědomoval, že pokud vyrazí na jih, může pak ztratit území Mandžuska. Čankajšek proto vydal rozkaz 11. srpna 1945, aby komunistická armáda zůstala na pozicích, na kterých je a setrvá tam. Mezitím však dorazil i rozkaz z Jen-anu a začala velká ofenzíva komunistických sil proti Japoncům. Ču Te,¹⁷³ vrchní velitel Mao Ce-tungových sil, reagoval na Čankajškov rozkaz až po pěti dnech. Oproti ofenzívě započal Kuomintang jinou strategii. KMT kontaktoval japonského generála Okamuru Yasujiho, který velel japonským okupačním vojskům, aby bránil území před komunisty, dokud se nepřiblíží vojska Národní strany. Během těchto událostí také proběhla operace ve snaze přemístit půl milionu vojáků Kuomintangu na území Mandžuska, Tchaj-wanu a severní Číny s pomocí amerických lodí.¹⁷⁴

Čankajšek si totiž dobře uvědomoval, že bez pomoci Američanů by se jeho vojska na sever nedostala včas, respektive dříve než komunisté. Američané však

¹⁷¹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 291-292.

¹⁷² Generál Douglas MacArthur byl americký vrchní velitel spojeneckých sil a pětihvězdičkový generál, který přijal kapitulaci 2. září 1945 ze strany Japonska na americké lodi USS Missouri.

¹⁷³ Ču Te byl viceprezidentem ČLR, vojevůdcem a zakladatelem Čínské lidové osvobozené armády a v roce 1949 se stal také vrchním velitelem komunistických ozbrojených sil.

¹⁷⁴ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 294.

neposkytli Kuomintangu jen lodě, ale také vojenskou pomoc o síle 53 000 vojáků, kteří obsadili Peking, Tchien-ťin a ostatní důležitá města na severu Číny. Přes to všechno USA provolávaly, že prosazují strategii neúčasti v konfliktu, což nebyla úplně pravda. Čínští komunisté si proto brzy začali stěžovat na Spojené státy za to, že nadržují Kuomintangu. Za příklad lze brát fakt, že válečný materiál a výzbroj za víc než 1 milion a 200 tisíc dolarů šly přímo do rukou Národní strany. Komunisté byli ovšem během celé této doby zásobováni a podporováni Sovětským svazem, přičemž všechno se dělo v tajnosti na základě smlouvy Mao Ce-tunga se Stalinem.¹⁷⁵

Celou situaci ještě stěžoval fakt sovětského zájmu o severní Čínu, kterou pak Sověti chtěli přenechat čínským komunistům. Sovětské jednotky pak podle dohody z Jaltské konference vstoupily na území Číny a začaly s ofenzívou proti ustupujícím japonským jednotkám. Stalo se tak 14. srpna 1945, ve stejný den, kdy se čínská a sovětská vláda dohodla na spojení. Spojenectví mezi KMT a SSSR bylo asi stejně silné jako mezi KMT a komunisty; obě dvě strany věděly, co se děje na pozadí těchto operací. Občanská válka tak byla na spadnutí a Čankajškovi docházely možnosti. Rozhodl se proto poslat na severovýchod své a americké nejlepší jednotky, které měl k dispozici. Ty se měly vypořádat s komunisty na území, které KMT nikdy neovládal ani před japonskou okupací. Bylo to tak pro KMT neznámé území pro boj.¹⁷⁶

Mezitím nastalo pár změn na diplomatickém poli. Ke konci listopadu 1945 rezignoval Patrick J. Hurley na post amerického velvyslance v Číně, později se pak přikláněl spíše na stranu KS Číny, za což byl za McCarthyho éry¹⁷⁷ obviněn ze spolupráce s komunisty. Jeho místo nahradil ihned na apel prezidenta Harryho S. Trumana generál George C. Marshall. Generál Marshall se měl pokusit vyjednat mír mezi oběma stranami na základě dohod z Čchung-čchingu.¹⁷⁸

Marshall dorazil do Číny už 23. prosince 1945, ve stejný den poslaly Spojené státy vojenské vybavení pro 39 divizí Národní strany. Tato dodávka pomoci Kuomintangu byla domluvená ještě před japonskou kapitulací. Ihned poté začal Marshall jednat se zástupcem KMT Chang Chünem a se zástupcem KS Číny Čou En-lajem. Bylo tomu tak na Politické konzultativní konferenci. Příměří bylo dohodnuto na

¹⁷⁵ KAPLAN, David, *Fires of the Dragon: Politics, Murder, and the Kuomintang*, New York 1992, s. 215.

¹⁷⁶ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 295-296.

¹⁷⁷ McCarthy byl americký senátor a hlavní zastávce antikomunismu, kdy se v období tzv. McCarthyismu snažil odhalit tajné agenty, kteří spolupracují s komunisty zevnitř Spojených států.

¹⁷⁸ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 148.

10. ledna 1946. Již 13. ledna se měly zastavit všechny jednotky v postupu do severní Číny. Jinak se těmto jednáním říkalo „Výbor tří.“ Tento výbor zasedal od 11. do 31. ledna 1946 a domluvil se na mírovém ukončení konfliktu. Dohoda měla spočívat například na značné redukci a následném spojení armády do jednoho celku. Stažení se týkalo severovýchodu a Mandžuska. Obě dvě strany tak na oko souhlasily se značnými ústupky, jinak ale s uzavřením míru nepočítaly. Čankajšek se po 7. červnu 1947 nechal slyšet, že toto bylo naposledy, co se snažil urovnat spor mezi KMT a KS Číny. Pro George C. Marshalla to byla jedna z nejhrošších pozicí, kterou kdy zastával; příliš problémům Číny nerozuměl, věřil komunistům a zejména důvěřoval právě ruce Mao Ce-tunga, Čou En-lajovi.¹⁷⁹

Marshallova mise byla stejně neúspěšná jako mise předchozího amerického velvyslance Patricka J. Hurleye. Spojené státy už od začátku konfliktu posílaly obrovské částky Národní straně v rámci půjček a mohly tak tlačit skrze ně právě na Čankajška, ať se snaží o příměří za každou cenu. Do konce občanské války se Američané už o žádnou podobnou misi nepokusili, podporovali Kuomintang zejména půjčkami a dodávkami zbraní a výzbroje. V listopadu 1947 se podařilo ještě Marshallovi v Kongresu prosadit další částku pro pomoc Číně. Částka tak dorazila Národní straně v dubnu 1948, šlo o cca 338 milionů dolarů na ekonomickou pomoc a cca 125 milionů dolarů na vojenskou pomoc. Tato pomoc tak tvořila spolu s předešlými částkami více než 1,4 miliardy dolarů pro KMT od konce druhé světové války. Čína se tak stala hlavní zemí investic americké vlády.¹⁸⁰

4.3. Ekonomické problémy Čankajškovy vlády

Ekonomické potíže provázely Kuomintang již od samého začátku hnutí. Dalo by se říci, že od chvíle, kdy se Kuomintang stal nejsilnější čínskou politickou stranou, která si začala vojensky podmaňovat ostatní provincie, nezvládal Kuomintang roli vlády, která však byla nutná pro jeho svébytné fungování. První problémy se proto objevovaly už ve 20. letech 20. století a postupem času se hromadily, až nakonec vyvrcholily v krizi, kterou KMT nezvládl řešit bez finanční pomoci ze zahraničí. Národní strana se tak z role státní politické a demokratické dostala spíše do role vojenské diktatury, kdy většina zisku státu šla na válečné účely, ať už to byl výcvik rekrutů či nakupování

¹⁷⁹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 300-301.

¹⁸⁰ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 161.

zbraní, munice a válečného materiálu. Kvůli válečné politice a zahraničním půjčkám se objevila obrovská inflace, se kterou si KMT nevěděl rady. Místo měnové reformy nebo jiného řešení tiskla vláda více a více peněz, čímž došlo k znehodnocení měny a ke ztrátě její hodnoty.¹⁸¹

Kuomintangská vláda tak získala na půjčkách mnoho miliard dolarů během celé čínské občanské války. Jedním takovým případem finančního daru bylo 500 milionů dolarů darovaných v rámci programu Správy Spojených národů pro pomoc a obnovu pod patronátem Organizace spojených národů v roce 1946; tato částka pak byla přerozdělena mezi oblasti ovládané Kuomintangem. Dalším příkladem je úvěr ve výši 900 milionů dolarů, který poskytly USA Kuomintangu rovněž v roce 1946, kdy KMT zahájil ofenzívu proti komunistickým oblastem na severu Číny. Tento úvěr byl „civilního typu“, jednalo se tedy o peníze na vozidla, lodě, stavební materiál, letecké zásoby a na komunikační zařízení.¹⁸²

Angažovanost USA v konfliktu se dostala na veřejnost hlavně díky tzv. Rudé propagandě v létě 1946, která poukazovala na slib neutrality, ke kterému se USA zavázaly a pak na jejich mnohamilionové půjčky a úvěry, které nepřestávaly posílat Kuomintangu. Amerika se stala arbitrem v Číně, na kterém také spočíval její osud.

Hlavním ekonomickým problémem Kuomintangu, jak už bylo řečeno, byla obrovská inflace, která se dostala do astronomických výšin hlavně kvůli druhé Čínsko-japonské válce. Stalo se tak po ztrátě důležitých pobřežních měst, díky níž dostala státní pokladna největší finanční částky. Do roku 1945 tak čínské příjmy tvořily jen jednu třetinu výdajů. Národní strana se to snažila řešit tiskem peněz, což jen celý problém prohlubovalo. Ceny zboží mezi lety 1937 a 1945 vzrostly skoro dvoutisíckrát, nastala hyperinflace. Lze konstatovat, že největší chybou Národní strany byl fakt, že jí chyběl někdo, kdo ekonomice skutečně rozumí.¹⁸³

Po konci 2. světové války nastala v Číně katastrofální hospodářská situace, která se projevovala ve všech strukturách. Obyvatelstvu docházely potraviny, protože většina úrodného území byla pod japonskými okupanty. Černý trh se nekontrolovatelně rozrůstal a inflace byla tak vysoká, že ji takovou nikdo na světě neznal a nedovedl si ji ani představit. Národní strana chtěla řešit tento hospodářský chaos zahraničními půjčkami; jednu takovou měl KMT přislíbenou už od roku 1942 a

¹⁸¹ FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 365.

¹⁸² PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 304-305.

¹⁸³ JIAN, Chen, *Mao's China and the Cold War*, Severní Karolína 2001, s. 36.

jednalo se o 500 milionů dolarů ve zlatě. Avšak americké ministerstvo financí v čele s ministrem Henrym Morgenthauem¹⁸⁴ se obávalo rozsáhlé korupce, která opravdu v Národní straně panovala. Přes veškeré naléhání tak nakonec z USA přišla částka kolem 60 milionů dolarů, což byla jen kapka v moři.¹⁸⁵

Kuomintang se snažil sehnat peníze na financování válečných výdajů kde to jen šlo. Do této doby se také Národní strany držela střední a vysoká třída, zejména průmyslníci, obchodníci apod. To se však změnilo v polovině roku 1947, kdy KMT zavedl vysoké daně na tyto třídy, které do té doby nacionalisty podporovaly. Důsledkem ekonomických problémů byla i nezaměstnanost, která se objevila kvůli nevoli průmyslníků investovat do vlastních podniků, protože se obávali, že ztratí hodnotu. Průmyslníci snížili množství výrobků a propustili nadbytečný počet zaměstnanců.¹⁸⁶

Kuomintang tak byl donucen zavést dva rozsáhlé reformní programy, které se podobaly spíše kampani na stabilizaci ekonomiky Číny. První z nich byl vyhlášen 16. února 1947, kdy byly zmrazeny všechny mzdy na svých lednových úrovních, nastaveny maximální ceny nezbytných komodit, což se týkalo hlavně rýže, bavlny a pohonných hmot. Navíc bylo striktně zakázáno soukromým osobám obchodovat a hromadit zlato a cizí měny. Byla také zavedena opatření na omezení odlivu kapitálu do Hong Kongu. Neúspěch systému cenových kontrol byl však nevyhnutelný, a to zejména proto, že byl omezený rozsahem a také byl zaveden a striktně prosazován pouze v oblasti mezi Šanghají a Nankingem. Výrobní náklady tak stále rostly, zatímco tržní ceny zůstaly zmrazené. Ceny závratně rostly a bylo běžné, že cena rýže v oblastech, kde se pěstovala, dosáhla mnohem větší hodnoty, než v oblastech, kde měla být prodána.¹⁸⁷

Tento problém však nezasáhl pouze rýži, ale i ostatní komodity, jakými byly textilie, uhlí či olej. Bylo tak zcela běžné, že ve městech fungoval černý trh v amerických dolarech, protože vláda nedokázala poskytnout zaručené množství těchto komodit. Došlo proto ke kolapsu a zhoršení celé ekonomické situace. Z dotací, které přišly z USA, pak byly pokryty pouze náklady základních komodit, které se však stávaly více a více nedostupné a ceny dále rostly. V květnu 1947 vzrostl index velkoobchodních cen v Šanghaji o 54%, což bylo o 19% více, než měsíc před

¹⁸⁴ Henry Morgenthau byl ministrem financí ve Spojených státech amerických od roku 1934 do roku 1945.

¹⁸⁵ SKŘIVAN, Aleš ml., *Americká politika v Číně na konci II. světové války*. In: Historický obzor 6, 1995, 5-6, s. 104-106.

¹⁸⁶ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 1991, 2, s. 311.

¹⁸⁷ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 1991, 2, s. 312-313.

zavedením reformy. Po mnoha demonstracích, které se odehrávaly od konce dubna až do poloviny května, byla všechna krizová opatření v rámci reformy zrušena. Po této negativní zkušenosti přišla Národní vláda s dalším pokusem o nouzový reformní program. Jednalo se však pouze o zoufalé gesto, které bylo posledním pokusem zoufalých zákonodárců, kteří se chtěli vyhrabat z ekonomického chaosu, který si však způsobili sami.¹⁸⁸

Bylo tak již od začátku zřejmé, že ani tento druhý pokus nemohl uspět, protože obsahoval stejné chyby jako neúspěšný první program z roku 1947. Na konci října 1948 bylo upuštěno i od tohoto druhého programu. Jeho jediný dopad byl ten, že se vládě podařilo získat přes 170 milionů dolarů ve zlatě, stříbře a cizích měnách od veřejnosti. V souladu s nařízením musely všechny průmyslové podniky směnit své peníze za novou měnu, tzv. zlatý jüan. Paradoxně nejvíce zasaženou třídou nebyla třída střední, která již trpěla delší dobu, ale třída průmyslníků a obchodníků v Šanghaji. Právě průmyslníci a obchodníci tvořili hlavní pilíř podpory KMT.¹⁸⁹

Do této početné skupiny spadaly více než tři tisíce podnikatelů, včetně nejvýznamnějších prominentních osobností šanghajského obchodu. Ti všichni byli uvězněni již od začátku kampaně. Lidé v Šanghaji požadovali trest pro toho, kdo všechno zavinil. Jak se ukázalo, nejodpovědnější osobou za násilné reformy v Šanghaji byl Čankajškův syn, Ťiang Ťing-kuo. Kuomintang se tak snažil alespoň předvést, že jeho činy pomohly naopak střední třídě, kam spadala inteligence, profesori, novináři a také vládní zaměstnanci. Ta totiž trpěla více než jiné třídy. Přes všechny tyto problémy však čínská inteligence držela s Kuomintangem až do konce občanské války.¹⁹⁰

4.4. Nejvýznamnější střety 2. fáze mezi lety 1947-1948

Situace v prvních měsících roku 1947 jasně naznačovala oslabení moci Kuomintangské armády. I když armáda KMT byla v početní převaze, bylo jasné, že největší šanci na porážení komunistů promeškala. Změna byla zřejmá oproti roku 1946, kdy se na jaře podařilo armádě KMT zatlačit hlavní síly KS Číny až k hranicím se Sovětským svazem. Přítrž definitivní porážce Mao Ce-tunga způsobil George C.

¹⁸⁸ KIA-NGAU, Chang, *The Inflationary Spiral: The Experience in China, 1939-50*. In: *The Journal of Asian Studies*, 18, 1959, 3, s. 385-386.

¹⁸⁹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 313.

¹⁹⁰ KIA-NGAU, Chang, *The Inflationary Spiral: The Experience in China, 1939-50*. In: *The Journal of Asian Studies*, 18, 1959, 3, s. 386.

Marshall, který dohodl příměří trvající nejprve dva týdny a posléze ho prodloužil na čtyři měsíce.¹⁹¹

Změna byla obrovská, Národní strana se dostala po konci klidu zbraní do konfliktu se zcela převybrojenou a vytrénovanou armádou, která byla dostatečně zásobená nejen municí, ale i zbraněmi a těžkou vojenskou technikou. To se projevilo hned v zápětí, kdy komunisté přestali ustupovat. Rok 1946 byl u konce a s ním i pomalu ustávala efektivita ofenzívy, kterou nakázal Čankajšek. Ofenzíva trvala až do poloviny roku 1947, i když už v tomto období KMT utrpěl několik porážek. Přesto v této době ovládal Kuomintang většinu důležitých velkých měst ve střední, jižní a severní Číně. KMT ovšem ovládal pouze města, nikoli celé provincie, které spadaly stále pod komunisty.¹⁹²

Na jaře roku 1947 se Kuomintang pokusil zničit komunistickou základnu na jihu řeky Sungari v rámci kampaně Lin-t'iang.¹⁹³ Armády obou stran byly téměř vyrovnané, na straně KMT bojovalo cca 480 tisíc vojáků a na straně KS Číny cca 460 tisíc vojáků. Během této pětidenní kampaně se komunistům podařilo obsadit 42 měst, které spadaly předtím do sféry vlivu KMT. Tato výhra předurčila i následující vývoj komunistické ofenzívy. Národní strana musela zahájit defenzívu kolem železnice vedoucí z Šen-jangu do Ta-š'-čchiaoa a železnice vedoucí z Šen-jangu do Šan-chaj-kuanu.¹⁹⁴

Během roku 1947 Mao Ce-tung došel k závěru, že celkové území KS Číny nemůže dále unést takový počet vojáků. Rozhodl se tedy poslat část svých jednotek na území Kuomintangu nejen proto, aby se snížil počet vojáků, ale také aby odhalil pozice nepřítele na jeho hranicích. Rozkázal Liou Po-čchengovi¹⁹⁵ a Teng Siao-pchingovi¹⁹⁶, aby vedli své armády ze severovýchodních základen v Che-nanu, Che-pej a Šan-si směrem na An-chuej, což byla provincie kousek od Šanghaje. Takto Mao Ce-tung poslal 100 tisíc vojáků přes Žlutou řeku, která oddělovala oblast ovládanou rudou Čínou a Kuomintangem. Celá tato operace byla velmi riskantní, nejen proto, že si komunističtí generálové uvědomovali, že jednotky KS Číny neobsadily pohoří Ta-pie šan, které

¹⁹¹ Více výše v kapitole: 4.1. Obnovení bojů mezi Kuomintangem a Komunistickou stranou Číny

¹⁹² FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 377.

¹⁹³ Kampaň Lin-t'iang byla série čtyř prohraných bitev v rámci kuomintangské ofenzívy proti komunistům.

¹⁹⁴ ZONGZHEN, Zhu, CHAOGUANG, Wang, *Liberation War History*, Beijing 2000, s. 157.

¹⁹⁵ Liou Po-čcheng byl jedním z nejlepších vojevůdců KS Číny. Stal se také maršálem čínské Lidové osvobozené armády. Byl také přezdíván „jednooký drak“ díky úspěchům na bitevním poli.

¹⁹⁶ Teng Siao-pching byl politik a vojenský vůdce KS Číny. Prosazoval se však více v politice, než na bitevním poli. Podařilo se mu otevřít Čínu světovému obchodu a od 70. do 90. let 20. století byl neoficiálním vůdcem ČLR.

obsadilo vojsko KMT, ale že tím pádem by měla komunistická armáda nepřítele v zádech.¹⁹⁷

Přes veškeré hrozby Mao Ce-tung nechtěl změnit názor. Během pochodu komunistického vojska museli vojáci KS Číny čelit mnoha útokům ze strany elitních vojenských jednotek KMT. Liou Po-čcheng zahájil vojenské tažení, kdy se mu podařilo porazit devět brigád Národní strany. Výsledek by ale mohl být brán jako tzv. Pyrrhovo vítězství. Během tažení na pohoří Ta-pie šan ztratil polovinu armády a všechnu těžkou vojenskou techniku. Bojeschopnost jeho armády se tak velmi snížila. Přes veškeré ztráty se však komunistům podařilo vyhrát. Komunisté ovšem byli příliš daleko od své nejbližší základny a nezbývalo jim moc zásob. Toto další vítězství však vyvolalo opět pocit nadřazenosti komunistů nad KMT a zvedlo tak i morálku a sebevědomí komunistických vojáků v bojích.¹⁹⁸

Na konci léta 1947 se Mao Ce-tung rozhodl pro změnu své strategie, nechtěl už dále ustupovat před Kuomintangem. Čankajšek měl pod svým vedením 248 brigádních vojsk, během jediného roku jich nasadil do boje 218 a z toho jich 97 ztratil, což odpovídalo cca 780 tisícům vojáků. Mao Ce-tung nahlásil ztrátu kolem 300 tisíc vojáků, rozdíl tak byl znatelný. Obrovské ztráty na životech byly zapříčiněny hlavně Čankajškovou strategií. Rozhodl se nestáhnout svá vojska z velkých měst, dokud měla možnost bezpečného odchodu. Mao Ce-tung přišel s novým plánem pro druhý rok občanské války, tím plánem byla ofenzíva ze strany čínské Lidové osvobozené armády. Druhým plánem pak bylo dobytí ztracených provincií zpět a definitivní zničení jednotek KMT.¹⁹⁹

V polovině října 1947 se jednotky KMT shromáždily u města Luo-jiang v provincii Che-nan ve střední Číně. Kuomintang tak znovu chtěl obsadit a otevřít důležitý železniční bod v Lung-chaj. Síly KS Číny zde vedl generál Čchen-keng²⁰⁰, který rozdělil své vojáky na tři proudy, první část své armády poslal podél železnice jako volavku. Druhou část poslal do jižního Šan-si a třetí, hlavní část poslal na západ do Chu-pej, kde měla založit novou základnu. Komunistům se tak dařilo nejen odolávat útokům ze strany KMT, ale i tlačit síly Národní strany zpět. Tím získali nová města, kde okamžitě založili nové komunistické buňky a tím stále rozšiřovali svoji základnu.

¹⁹⁷ LEW, Christopher R., *The Third Chinese Revolutionary Civil War, 1945-1949*, Londýn 2009, s. 149.

¹⁹⁸ LEW, Christopher R., *The Third Chinese Revolutionary Civil War, 1945-1949*, Londýn 2009, s. 153.

¹⁹⁹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 338.

²⁰⁰ Generál Čchen-keng byl jedním z generálů čínské Lidové osvobozené armády.

Čankajšek po této bitvě ztratil 12 tisíc mužů a celkem 18 měst a městeček, které připadly do rukou nepřátel.²⁰¹

Po způsobených porážkách při letní komunistické ofenzívě nahradil Čankajšek své dva generály, kteří vedli kuomintangská vojska v severní Číně. Novým vůdcem vojska pověřil Čchen-čchenga. S příchodem 49. armády z tzv. Vnitřní Číny²⁰² tak vzrostl počet Čankajškovy armády na cca půl milionu vojáků, přesněji se jednalo o 45 divizí spadajících pod 10 armád. Čchen-čcheng rozdělil tuto armádu do jednotlivých měst a podél železnice, jenž je spojovala. Šlo o města Čchang-čchun, S'-pching, Šen-jang a Ťin-čou. Čchen-čcheng čekal na další posily, aby se připravil na následující ofenzívu proti komunistům.²⁰³

Mezitím se však v severní Číně shromáždila armáda čínské Lidové osvobozené armády v počtu 510 tisíc vojáků, čímž lehce předešli počet KMT armády. Hlavní síly KS Číny okupovaly hlavně regiony na severozápadě Číny, jako např. provincii Liao-ning. Komunisté měli v plánu zahájit ofenzívu na konci září, chtěli tak zaútočit na jižní frontu KMT, která se jim zdála slabá a poté druhou armádou zaútočit ze severu a sevřít jednotky Kuomintangu mezi sebe. Plány na ofenzívu jim však narušil nečekaný útok ze strany KMT, kdy 6. září 1947 zaútočily tři divize kuomintangské armády ze Sing-čchengu, Ťiang-si a Suej-čung, které záhy mířily na směr k městu Ťiang-čchang. Komunistická ofenzíva byla však i přesto úspěšná. Armáda KS Číny tak ušetřila další porážku KMT, při které bylo zabito cca 70 tisíc vojáků Národní strany. Komunisté se díky dalšímu vítězství začali připravovat na zimní ofenzívu v severní Číně. Generál Čchen-čcheng už od roku 1946 naléhal na Čankajška, aby stáhl své jednotky ze severovýchodu Číny a bojoval s rudou čínskou armádou na území, které je lépe zabezpečené. Každopádně tyto naléhavé návrhy byly ignorovány, protože se Čankajšek obával politického kolapsu kvůli možné ztrátě bohaté průmyslové severovýchodní Číny. Jak se postupem času ukázalo, nová Mao Ce-tungova strategie byla účinná a Čankajšek spolu s KMT začal ztrácet náskok nad Komunistickou stranou Číny.²⁰⁴

Kvůli letní a podzimní ofenzívě musely nacionalistické jednotky postoupit komunistům 28 měst v severovýchodní Číně včetně města Ťi-lin, Čchang-čchunu, Ta-š'-

²⁰¹ ZONGZHEN, Zhu, CHAOGUANG, Wang, *Liberation War History*, Beijing 2000, s. 162.

²⁰² Pojmem Vnitřní nebo Vlastní Čína je míněné území, kde se nachází pouze chanové.

²⁰³ LIFU, Jie, *Records of the Liberation War: The Decisive Battle of Two Kinds of Fates*, Shijiazhuang 1990, s. 62.

²⁰⁴ FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 377.

čchiao a ostatních kolem železnice Šan-chaj. Počet vojáků KMT byl v této době 580 tisíc, na druhou stranu síly KS Číny disponovaly cca 730 tisíci vojáky, kdy cca 390 tisíc z nich bylo členy milice. Zimní ofenzíva ze strany komunistů bylo opět úspěšná. Kuomintang při ní ztratil až 156 tisíc vojáků a 17 měst. Čankajšek přes všechny tyto ztráty nezavelel ústup a nechal své nejsilnější jednotky v obklíčení. Komunistům se tak povedlo pouze během jediného roku ovládnout provincii Šan-tung, ovládnout oblast mezi Žlutou řekou a Jang-c'. Jejich zisky nebyly pouze územní - zabrali spolu s územím i značný počet americké výzbroje, kterou disponovaly jednotky Kuomintangu. Na okupovaných územích, pak začali rekrutovat nové vojáky a vytvořili tak nové jednotky čínské Lidové osvobozené armády.²⁰⁵

Počátkem roku 1948 už Komunistická strana Číny ovládala území s cca 160 miliony obyvateli, většinu z nich tvořili rolníci. Komunisté však v provinciích pouze neverbovali nové rekruty, ale zaváděli také různé zákony a nařízení. Jedním takovým bylo označení 10% obyvatel za rodiny tzv. statkářů a kulaků. Těchto lidí bylo na komunistickém území zhruba 16 milionů, všichni byli postupně perzekvováni a stíháni.²⁰⁶

Čankajšek v reakci na průběh komunistické ofenzívy nahradil generála Čchen-čchenga. Na jeho místo raději dosadil generála Wej Li-chuanga.²⁰⁷ Wej Li-chuang byl považován za jednoho z nejlepších čínských vojevůdců. Byl však podezříván, že je tajným agentem komunistů. Přesto ho Čankajšek dosadil do čela své největší armády na severovýchodě, která sčítala na půl milionu lidí. Toto rozhodnutí, jak se později ukázalo, bylo osudné. Wej Li-chuang totiž při střetech s komunisty schválně nelogicky přesouval jednotky KMT a tak se mu „podařilo“ z cca půl milionové armády ztratit kolem 300 tisíc vojáků, kdy zhruba 256 tisíc z nich bylo zajato a násilně začleněno do armády nepřítele.²⁰⁸

Od 7. března do 18. března 1948 probíhala komunistická kampaň Lin-fen, šlo o obsazení jediné pevnosti Kuomintangu v jižním Šan-si. Pevnost měla skvělou obranu v podobě až patnácti metrových zdí. Zároveň kolem pevnosti bylo rozmístěno 31 bunkrů v rozmezí 3 až 7 km, což vytvořilo perfektní obrannou pozici. Kuomintangská strategie

²⁰⁵ FAIRBANK, tamtéž, s. 377-378.

²⁰⁶ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 329.

²⁰⁷ Wej Li-chuang přezdívaný „Wej sta vítězství“ byl jedním z nejlepších čínských generálů a vojevůdců, v Kuomintangu byl již od 20. let 20. století, velel největší armádě KMT. Po porážce Čankajška přešel na stranu KS Číny.

²⁰⁸ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 168-170.

byla udržet pevnost, dokud nedorazí posily a poté zahájit protiútok. Komunistická strategie byla naopak postavená na využití podzemních tunelů a těžkém bombardování. Národní strana tak zde ztratila všech 25 tisíc vojáků, kteří ji bránili spolu s nejvyšším velitelem Liang Pchej-chuangem²⁰⁹, který byl zajat nepřáteli. KS Číny tak získala moc nad posledním kusem jižního Šan-si, díky čemuž se pak mohli propojit všechny komunistické základny v Šan-si.²¹⁰

Boje probíhaly na mnoha místech najednou, jedním takovým příkladem byla kampaň Che-pej-Že-che-Čcha-char, která probíhala od 12. března do 25. června 1948. V severovýchodní Číně byla Čankajškova armáda v celkovém počtu 550 tisíc vojáků, která ale byla izolována ve třech městech KMT. Šlo o Čchang-čchun, Šen-jang a Ťin-čou. Tam také Kuomintangská armáda čekala až jí pošle Čankajšek posily. V rámci prevence tohoto kroku zasáhl Mao Ce-tung a poslal tak 80 tisícovou armádu „naproti“ posilám KMT. Čankajškovy posily ztratily cca 25 tisíc vojáků včetně cca 17 tisíc, kteří byli zajati naživu, zbytek zemřel. Nepřítel tak získal přístup k důležitým železničním jdcoucím z Pekingu. Ve výsledku KMT nemohl poslat posily na severovýchod Číny a jeho armáda zůstala izolována.²¹¹

4.5. Obsazení jižní a západní části Číny KS armádou - 3. fáze (1948-1949)

Od 7. října do 15. října 1948 probíhala bitva o Ťin-čou; toto město leželo na hlavní cestě ze střední Číny do Mandžuska a mělo proto strategickou roli. V Ťin-čou navíc byla jedna ze tří částí armády KMT, kterou měl v severovýchodní Číně. Město kontrolovalo 150 tisíc vojáků Kuomintangu. Těm navíc šlo na pomoc vojsko o síle 95 tisíc vojáků, to ale bylo mezitím napadeno a poraženo v bitvě o Tcha-šan. KS Číny vyslala do boje o město armádu s cca 250 tisíci vojáky. Čínská Lidová osvobozená armáda začala svůj finální útok 14. října, kdy bombardovala město z devíti set různých míst. Vojáci KMT se vzdali další ráno. V tomto boji Kuomintangu zemřelo cca 20 tisíc vojáků a 80 tisíc jich bylo zajato. Na straně KS Číny zemřelo cca 24 tisíc vojáků.²¹²

²⁰⁹ Liang Pchej-chuang byl velitel ozbrojených sil KMT v pevnosti Lin-fen.

²¹⁰ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 171.

²¹¹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 338-341.

²¹² WORTHING, Peter, *General He Yingqin: The Rise and Fall of Nationalist China*, Cambridge 2017, s. 186.

Čínská Lidová osvobozená armáda byla nebezpečná zejména kvůli své strategii obklíčování velkých měst, které držel Kuomintang. Jako jeden z případů její bezcitnosti, respektive bezcitnosti Mao Ce-tunga nebo jeho generála v Mandžusku Lin Piao, lze poukázat na období 23. května až 19. října 1948, kdy Rudá armáda oblehla město Čchang-čchung. Toto město bylo dříve hlavním městem Mandžukua. Generál Lin Piao vydal rozkaz, který zněl: „Proměňte Čchang-čchung v město smrti.“ Město v této době bránil generál Čang Tung-kuo,²¹³ ten odmítl kapitulaci, i když byl zcela obklíčen komunistickou armádou. V celém městě se nacházelo kolem půl milionu obyvatel a zásoby jídla jen do konce července. Čang se pokusil o evakuaci obyvatel, ale Lin Piao rozkázal svým vojákům držet obyvatele za hradbami města; propukl tam hladomor a lidé umírali po tisících. Někteří vojáci z KS Číny tajně pouštěli některé uprchlíky, ale většina po nich začala střílet hned jak se objevili kousek před hradbami. Po pěti měsících krutého obléhání klesl počet obyvatel z půl milionu na zhruba 170 000.²¹⁴

Nejbližší armádou KMT byla právě ta v Ťin-čou. Kuomintang se snažil sice odříznuté město zásobovat letecky, ale to kvůli silné protiletecké obraně ze strany KS Číny nebylo moc efektivní. Když se jednotky KMT uvnitř města dozvěděly o zprávě, že bylo dobyt město Ťin-lin, rozpoutalo to zmatek. V noci na 16. října se vzbouřila 60. armáda KMT a přešla na stranu komunistů. Rozpoutal se tak boj i uvnitř města samotného mezi 60. armádou a novou 7. armádou, která byla donucena složit zbraně 20. října 1948. Ztráta Čchang-čchunu tak jasně ukázala, že Kuomintang není sto udržet své pozice v Mandžusku. Město Šen-jang a zbytek kuomintangského Mandžuska byl rychle získán komunisty. Síly Kuomintangu tak byly oslabeny více a více po každém střetu s rudou čínskou armádou. V této době bojovali komunističtí vojáci proti KMT zejména americkými zbraněmi. Častou zbraní proti KMT byly i americké tanky M5 Stuart, které komunisté získali od poražených vojáků Národní revoluční armády.²¹⁵

Oblast Šuang-tuej-t'i ovládala pod vedením generála Chuang-weje armáda KMT. Boje začaly 22. listopadu a trvaly až do 15. prosince 1948. Poté co se jednotky KMT snažily prolomit sevření ze strany KS Číny, přikázal Čankajšek udržet pozice, dokud nedorazí posily. Taktika obrany spočívala hlavně ve stavění bunkrů. V prosinci 1948 byla většina jednotek KMT už neschopna efektivního boje, zmohly se tak jen na poslední obranu. Ráno 6. prosince se rozpoutaly krvavé boje, když Rudá armáda Číny

²¹³ Čang Tung-kuo byl generálem KMT, který byl navíc hrdinou z války proti Japonsku a odmítl kapitulovat.

²¹⁴ CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao, Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006, s. 324-326.

²¹⁵ JOWETT, Philip S., *The Chinese Army, 1937- 1949*, Oxford 2005, s. 46.

shromáždila celkem přes 280 tisíc vojáků a zahájila ofenzívu. Armáda Kuomintangu ze začátku boje měla kolem 120 tisíc vojáků. Komunistům se tak podařilo opět vyhrát. Tato výhra však byla velmi důležitá, protože armáda KMT přišla o 46 tisíc vojáků, dalších 50 tisíc bylo zajato spolu s generálem Chuang-wejem. Avšak komunisté se zmocnili i 870 kusů těžké techniky, patnácti tanků, více než 300 vozidel a velkých zásob munice. Tento boj ukázal, že i když má armáda KMT lepší vybavení, stejně prohraje, navíc otevřel komunistům dveře do střední Číny.²¹⁶

V roce 1949 začaly boje ihned 3. ledna. Tehdy začala kampaň Tchien-ťin,²¹⁷ původní plán komunistů spočíval v dobytí přístavu, aby odřízli jednotky KMT od možného útěku přes oceán a poté v donucení nacionalistických vojsk, aby se vzdala Tchien-ťinu a Pekingu. Protože ale Národní strana odmítla kapitulaci, zaútočili komunisté nejprve na Tchien-ťin. Komunisté začali obkličovat město a tlačili tak obránce směrem do středu. Během jediného dne se podařilo komunistům dobýt všech 18 pevností, které byly mimo město. Poté se komunistům podařilo vniknout do města a zlikvidovat zbytek obránců. V této bitvě proti sobě stálo 340 tisíc vojáků na straně KS Číny a 130 tisíc na straně obránců. Z vojska KMT byli všichni pobiti a nebo zajati. Tak se komunisté zmocnili dalšího velkého města. Bitva skončila 15. ledna 1949.²¹⁸

Mezitím Čankajšek vydal novoroční zprávu, kde předložil Tři Sunjatsenovy principy a navrhl začít s novým vyjednáváním. Dne 8. ledna se obrátil se svým návrhem na Velkou čtyřku.²¹⁹ Rozběhla se tak nová jednání, avšak první požadavek komunistů zněl na eliminaci „válečného zločince“ Čankajška. O týden později, 21. ledna, generalissimus rezignoval na funkci prezidenta Čínské republiky a předal veškeré pravomoci svému viceprezidentovi generálu Li Cung-ženovi.²²⁰ V této době však už bylo dobyté město Tchien-ťin a Peking byl pomalu vyklízen a opouštěn.²²¹

Během kampaně Peking-Tchien-ťin stála proti sobě obrovská vojska. Tato vojenská operace probíhala od 29. listopadu 1948 až do 31. ledna 1949. Komunisté spojili armády ze severu a severovýchodu Číny a získali tak vojsko o síle cca 890 tisíc

²¹⁶ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 207-210.

²¹⁷ Tchien-ťin je město v Číně spravované přímo Pekingem. Město má stejnojmenný přístav, který je asi 10. největší na světě.

²¹⁸ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 211.

²¹⁹ Velká čtyřka neboli hlavní vítězné státy 2. světové války - Spojené státy americké, Sovětský svaz, Velká Británie a Francie.

²²⁰ Li Cung-žen nebo také Li Tsung-jen byl generálem KMT, viceprezidentem Čínské republiky a poté také prezidentem, když mu Čankajšek předal pravomoci na začátku roku 1949.

²²¹ BIANCO, Lucien, *Origins of the Chinese Revolution, 1915-1949*, Stanford 1971, s. 178-179.

vojáků pod vedením Lin Piao. Proti nim stálo vojsko o síle 600 tisíc vojáků pod vedením jednoho z nejlepších generálů KMT Fu Tso-i. Komunisté se zaměřili na donucení Fu Tso-ia kapitulovat, aby tak získali obě velká města bez zbytečných ztrát. Do konce prosince se podařilo KS Číny obklíčit obě dvě města. Poté co velitel Tchien-ťinu odmítl kapitulaci, rozběhl se boj. Ovšem 15. ledna komunisté město dobyli. Fu Tso-i se rozhodl vyjednávat s generálem Lin Piaoem. Dne 22. ledna tak KMT armáda opustila bez boje Peking a zařadila se do komunistické armády. Národní strana tak po kampani Peking-Tchien-ťin ztratila půlmilionovou armádu a dvě nejdůležitější čínská města.²²²

Třetí rozhodující kampaní, která následovala po dobytí Čchang-čchunu a po obsazení Pekingu a Tchien-ťinu, byla kampaň Chuaj-chaj.²²³ Tento střet trval 65 dní, přesněji od 6. listopadu 1948 až do 10. ledna 1949. Z počátku disponovaly obě strany zhruba půl milionem vojáků, ovšem KS Číny spolu s jejím dobře fungujícím systémem podpory obyvatelstva, dokázala naverbovat další 2 miliony rolníků. Ti byli verbováni pro boj s Kuomintangem hlavně ze čtyř provincií: Ťiang-su, Šan-tung, An-chuej a Chenan. Strategie komunistů spočívala hlavně v obklíčování a útočení na slabá místa. Jedno takové místo našli na hranici provincií An-chuej a Ťiang-su, kde se vojsku KS Číny podařilo obklíčit 300tisícové vojsko Národní strany a totálně ho zničit. Národní strana tak utrhla další obrovskou porážku, kdy ztratila dalších 500 tisíc vojáků, včetně 300 tisíc, kteří byli zajati. Když se Čankajšek dozvěděl o výsledcích tohoto střetu, mohl se jen dohadovat spolu se svými podřízenými, kdo nese vinu za prohru. Nejlépe tuto situaci popisuje William C. Bullitt²²⁴, který celý střet popsal takto: „Není zde ani jeden kuomintangský generál, který má vojenský trénink a zkušenosti s vyřešením všeobecných problémů v logistice Národní strany a navíc který by se dokázal vypořádat s komunistickou armádou o síle 2 000 000 mužů.“²²⁵

Kvůli drtivým prohrám však začal Kuomintang ztrácet podporu Spojených států amerických a vojenská pomoc se zastavila. Mezitím se rozběhla nová jednání mezi komunisty a Národní stranou, avšak návrh ze strany KS Číny se dost lišil od návrhu z roku 1945–1946; nyní KS Číny požadovala odsouzení Čankajška jako válečného

²²² PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 345-346.

²²³ Kampaň Chuaj-chaj probíhala ve čtyřech provinciích, jednalo se o jednu z největších bitev čínské občanské války a po porážce Kuomintangských vojáků KS Číny získala oblast na severu od řeky Jang-c'.

²²⁴ William C. Bullitt byl americkým diplomatem a podporovatelem Čankajškova režimu.

²²⁵ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 348-349.

zločince a zařazení KMT armády pod armádu KS Číny. Tyto podmínky Čankajšek striktně odmítl. Po konci časové lhůty zahájili komunisté nové válečné operace. Během pár měsíců míru se KS Číny podařilo reorganizovat armádu a připravit ji na finální boje na jihu od řeky Jang-c', která oddělovala obě válčící strany.²²⁶

Dne 21. dubna 1949 zahájila společný postup dvě komunistická vojska Čchen Ia a Liu Po-čenga přes více než 300 kilometrovou hranici na řece Jang-c'. S minimálním odporem pak dobyli hlavní město Kuomintangu Nanking, a to již 24. dubna. Chang-čou, hlavní město provincie Če-t'iang, dobyli 3. května. Nan-čchang, hlavní město provincie Ťiang-si, dobyla komunistická vojska 22. května. Prohry Národní strany tak narůstaly a KS Číny byla stále silnější díky ziskům materiálu i poražených kuomintangských armád.²²⁷

K obléhání Šanghaje došlo 12. května a trvalo až do 2. června. Šanghaj v roce 1949 byla největším městem Číny s 6 miliony obyvateli. Jednalo se také o důležité město z hlediska ekonomiky, protože Šanghaj produkovala až jednu třetinu HDP celé Číny. Toto moderní město mělo vytvořený perfektní obranný plán při možném útoku. Vojsko Národní strany rozdělilo Šanghaj na dvě části, aby tak vytvořilo maximální ochranu před vnějším nepřítelem. Kuomintang měl v Šanghaji devět armád o celkovém počtu cca 210 tisíc vojáků. Ti vybudovali po celém městě sérii bunkerů a využívali i místní budovy k obraně. Komunisté oproti KMT měli k útoku na město více než 290 tisíc vojáků čínské Lidové osvobozené armády pod vedením Čchen Ia²²⁸, kteří byli rozděleni na 10 armád. Komunistická 2. polní armáda pod velením Liou Po-čenga čekala na železničním spoji mezi Če-t'iang a Ťiang-si, aby zabránila případné intervenci zahraničních jednotek, které však stejně nepřišly Kuomintangu na pomoc. Původním cílem komunistů bylo zabránit příliš velkému zničení města. Měli také v plánu zaútočit na obránce od moře a odříznout jim tak únikovou cestu. Podařilo se jim opět obklíčit město. Armáda Čankajškova režimu utrpěla opět obrovské škody na životech i na materiálu. Při bránění Šanghaje zemřelo cca 153 tisíc vojáků KMT a bylo zabaveno přes 1300 kusů těžkých zbraní, přes 1100 vozidel, 11 lodí a 119 tanků.²²⁹

²²⁶ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 228-230.

²²⁷ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 350-351.

²²⁸ Čchen I byl generálem čínské Lidové osvobozené armády, od roku 1949 do roku 1958 byl starostou Šanghaje.

²²⁹ EASTMAN, Lloyd E., *Seeds of destruction: Nationalist China in war and revolution 1937-1949*, Stanford 1984, s. 136.

Mezitím 23. dubna přesunul prezident Čínské republiky Li Tsung-jen hlavní město z Nankingu do Kantonu, kde se také soustředila největší část vlády KMT od začátku roku 1949.²³⁰ V říjnu byli vojáci KMT donuceni se stáhnout z horského pásu Čchin-ling a ustoupit tak do západní Číny. Nejdůležitějším městem na severozápadě Číny bylo město Lan-čou, které zabezpečovalo celou severozápadní provincii Kan-su. Komunistické jednotky o síle 200 tisíc mužů snadno porazily 100 tisícové vojsko KMT. Národní strana zde ztratila 42 tisíc vojáků. Tato porážka ze dne 27. srpna způsobila doslova dominový efekt, kdy KS Číny postupně dobyla jedno město po druhém. V září 1949 tak komunistická vojska překročila Žlutou řeku a pokračovala v dobíjení jednotlivých měst až do poloviny září, kdy získala pod svojí kontrolu celou provincii Kan-su. Boje po celé Číně probíhaly po několik let od stažení zbytku sil KMT spolu s Čankajškem na Tchaj-wan. V říjnu, kdy Lin Piaova armáda vstoupila do Kantonu, Národní strana přesunula nejprve své hlavní město do Čchung-čchingu, poté do Čcheng-tu a nakonec 9. prosince 1949 na Tchaj-wan.²³¹

4.6. Stažení Kuomintangského režimu na Tchaj-wan

Oproti ostatním čínským provinciím byl Tchaj-wan 50 let pod japonskou nadvládou a to přesně mezi lety 1895-1945. Tchaj-wan se také odlišoval v tom, že na něm žilo původní obyvatelstvo malajsko-polynéského původu - v roce 1895 to bylo cca 120 tisíc osob. Poté co ostrov připadl Japonku v rámci kořisti, snažili se tam Japonci o vybudování moderního státu; v té době tam již žily cca 3 miliony Číňanů, kteří tak pomalu vytlačovali původní obyvatelstvo do hor a odlehlých oblastí. Japonci provedli na Tchaj-wanu mnoho modernizačních změn, od stavění železnice, budování polí až po zakládání středních a vysokých škol. Budovali tam však i cukrovary a jiné průmyslové podniky, zavedli elektřinu. Stejně tak jako na pobřeží znamenala kuomintangská okupace po roce 1945 naprostou pohromu. Místo aby KMT obyvatele „osvobodil,” zacházel s nimi jako s kolaboranty a došlo i k hromadné konfiskaci majetku.²³²

Od počátku roku 1947 chtěl Čankajšek vybudovat na ostrově moderní anti-komunistickou základnu. Ovšem vztahy s místními obyvateli byly kritické. V únoru 1947 došlo k neozbrojeným demonstracím proti zkorumpované vládě KMT. Národní strana tak nechala na Tchaj-wan dopravit své vojenské jednotky z pevniny a rozpoutala

²³⁰ LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 78-79.

²³¹ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 352-353.

²³² FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 379-381.

na ostrově pogrom, při kterém bylo zabito osm až deset tisíc Tchajwanců. Před rokem 1949 se začal Čankajšek věnovat zabezpečování Tchaj-wanu o to víc, čím víc ztrácel jedno velké město za druhým. Když dorazil generalissimus na ostrov, jeho starosta generál Čchen-čcheng informoval Čankajška, že na ostrově je mnohem více zásob a bohatství, než s jakým počítali. Čankajšek totiž schraňoval bohatství z Šanghaje.²³³

V červenci 1949 se Čankajšek přesunul na Tchaj-wan natrvalo. Novým hlavním městem Kuomintangu a Čínské republiky se tak stala Tchaj-pej.²³⁴ Během roku 1949 se mu podařilo přesunout na Tchaj-wan letectvo a námořní síly Národní strany. Čankajšek také na ostrov nechal přemístit své nejlepší a nejoddanější vojáky, kteří mu zbyli. Spolu s vojskem a vládou přesunul i bohatství v hodnotě 300 milionů dolarů ve zlatě, stříbře a cizích měnách. V této době se tak rozběhl naplno Čankajškův ohromný plán, kdy chtěl opustit pevninskou Čínu a ustoupit na Tchaj-wan, kde by přeskupil své síly a pak znovu dobyl zpět Čínu z rukou komunistů. Plán mu vyšel jen z první poloviny, tedy stáhl se na Tchaj-wan, ale už se nikdy nevrátil zpět. Tchaj-wan se tak stal útočištěm pro zhruba 2 miliony podporovatelů Čankajška spolu s cca půl milionem vojáků Kuomintangu.²³⁵

Mezitím, co se Čankajšek letecky přemísťoval z jednoho čínského města do druhého při hledání konečného bezpečí, které nakonec našel na Tchaj-wanu, proběhla konference v Pekingu, po které Mao Ce-tung oficiálně potvrdil vznik Čínské lidové republiky k 1. říjnu 1949. Ve chvíli, kdy se Kuomintang zabezpečil na Tchaj-wanu, na pevninské Číně se rozhořela otázka o vypořádání nové čínské komunistické vlády se zbytkem sil KMT, které byly roztroušeny po celé Číně. Boje s těmito jednotkami probíhaly v průběhu několika let.²³⁶

Když přijel Čankajšek na ostrov, našel ho v naprostém hospodářském chaosu. Přesto se Kuomintangu podařilo vybudovat schopný stát. Jedním z důvodů byl i příliv sinoliberálních uprchlíků z pevniny. Čankajšek se už od začátku inspiroval u Američanů a stejně tak tomu bylo po přesunu na Tchaj-wan, zvláště v průmyslové výrobě. Další snahy o modernizaci se objevovaly v oblasti vzdělání. Například profesor Fu S'-nien z Pekingu pomáhal při zakládání Tchajwanské národní univerzity. Absolventi, kteří jezdili do USA, se zpočátku vraceli jen zřídka, avšak pomalu počet absolventů, kteří se

²³³ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 249.

²³⁴ Tchaj-pej je hlavním městem Čínské republiky od roku 1949, kdy se Kuomintang přesunul z pevninské Číny na ostrov Tchaj-wan. Město vystavěli Japonci během padesátileté nadvlády.

²³⁵ PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 1991, 2, s. 352-353.

²³⁶ WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003, s. 249.

vrátili na ostrov, začal narůstat. Američané i přes „ztrátu Číny“ nezanevřeli na Čínskou republiku a pomáhali Čankajškovi v rozvoji Tchaj-wanu. Čínská republika si udržela místo v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů až do roku 1971.²³⁷

Komunistům se povedl obrovský úspěch, za který mohou vděčit mnoha stranám. Na jedné straně za ním stojí mnoholetá podpora ze strany Sovětského svazu, kdy se Stalin dohodl s Mao Ce-tungem na tajných dodávkách válečného materiálu již během čtyřměsíčního příměří. S tímto příměřím je spojen i americký velvyslanec a generál George C. Marshall, který donutil Kuomintang zastavit ofenzívu proti KS Číně v severovýchodní části Mandžuska. Velkou vinu pak zde nesl sám Kuomintang, který byl zkorumpovaný skrz na skrz a nevěděl jak řešit hospodářskou krizi, kterou jen prohluboval. Mao Ce-tung nakonec ukázal, že je schopným vůdcem komunistů. Ukázalo se také, že byl „mistr propagandy,” protože díky komunistické propagandě vstupovali do řad čínské Lidové osvobozené armády rolníci po statisících.²³⁸

²³⁷ FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 381-383.

²³⁸ ZARROW, Peter, *China in War and Revolution, 1895-1949*, New York 2005, s. 365-366.

5. Závěr

Čínská občanská válka byla tak velkým a složitým konfliktem, že se její prvopočátek může hledat již v polovině 19. století. V 50. letech 19. století propuklo Velké tchajpingské povstání, kdy lidé volali po změně režimu a reformách. Tyto reformy chtěla na začátku 20. století prosadit i císařovna vdova Cch'-si, ale bylo jasné, že je již pozdě. Změny v čínské společnosti dosáhly jiných rozměrů, když byl 12. února 1912 sesazen poslední čínský císař Süan-tchung. V této době se také dostával stále více lidem do podvědomí Sunjatsen, který založil Národní revoluční stranu za účelem sjednocení Číny. Pojmenoval ji Kuomintang. Počátky radikálních studentů, kteří na začátku 20. let 20. století objevili jako nový směr socialismus, také úzce souvisí s tematikou čínské občanské války. Sunjatsen z počátku spolupracoval se Sovětským svazem a přetvořil tak Národní stranu po sovětském vzoru. Po smrti Sunjatsena se na jeho místo dostal Čankajšek, věrný žák svého předchůdce, avšak s jinými názory. Dalo by se říci, že již tehdy začala občanská válka, a to v momentě, kdy Čankajšek začal pronásledovat čínské komunisty.

Z prostudovaných materiálů lze konstatovat, že se nejednalo pouze o konflikt dvou stran, které spolu válčily. Do konfliktu totiž zasahovaly i ostatní mocnosti, ať už to byl Sovětský svaz, který ze začátku podporoval samotný Kuomintang, nebo Japonsko, které v roce 1932 zatoužilo po expanzi a začalo okupovat území Mandžuska, kdy zcela jistě vědělo, že je Čína ještě slabým a rozděleným územím. Do druhé světové války se v Číně a zejména na straně Kuomintangu objevují i poradci z Německa.

Během druhé světové války a současně i druhé čínsko-japonské války se do popředí dostali opět Japonci, kterým se okupace Mandžuska zdála málo, a tak se rozhodli pokračovat přes čínské území. Zde Japonci napáchali nejvíce škod hlavně Kuomintangu, když japonské jednotky v rámci operace protiofenzívy Ičigo pobily téměř milion nejlepších kuomintangských vojáků a ostatní vojska zahnal hluboko do střední a západní Číny. Od druhé světové války se pak značně rozšířil vliv Spojených států na Kuomintang a Sovětského svazu na Komunistickou stranu.

Je tak zřejmé, že svůj podíl na výsledcích války měly především přímo zúčastněné strany, ale je nutno podotknout, že bez obrovské podpory Sovětského svazu jak finanční, tak vojenské by zřejmě KS Číny spolu s Mao Ce-tungem prohrála válku už v roce 1947, kdy je Kuomintang zahnal hluboko na území Mandžuska. Stejně významná byla i finanční podpora ve formě stamilionů dolarů, které Spojené státy americké

posílaly Čankajškovi, a to až do roku 1949. Bylo tomu tak poprvé od druhé světové války, kdy se střetly uvedené dvě supervelmoci. Lze proto říci, že prvním konfliktem studené války SSSR a USA byla právě čínská občanská válka, avšak vztahy mezi oběma supervelmocemi byly tak napjaté, že si Spojené státy netroufily do Číny poslat armádu o velkém počtu. Američanů v Číně během konfliktu figurovalo jen pár desítek tisíc, zatímco Sovětský svaz vyslal na konci druhé světové války Rudou armádu původně jako pomoc čínským jednotkám proti okupantům z Japonska, avšak Rudá armáda pak začala pomáhat právě čínským komunistům.

Díky dostupným zdrojům se lze domnívat, že osudové chyby dělaly všechny strany. Lze tak říci, že například Spojené státy byly dost naivní, když daly na radu několika amerických vyslanců, kteří tvrdili, že KS Číny není ani tak komunistickou stranou, jako spíš stranou agrární. Jako na jednu z největších chyb lze poukázat na jednání amerického generála George C. Marshalla, který donutil Čankajškovy jednotky k čtyřměsíčnímu klidu zbraní. Čankajšek ho musel s nelibostí uposlechnout, protože Marshall hrozil KMT, že ho odstříhne od amerických úvěrů.

Sovětský svaz však podle pramenů tento klid zbraní využil na totální přecvičení čínské komunistické armády, přezbrojení a hlavně dodání těžkých válečných zbraní, které předtím čínští komunisté neměli. Armáda KS Číny pak byla nejen skvěle vyzbrojená, ale také připravená na Mao Ce-tungovu změnu strategie. Komunisté se rozhodli dál neustupovat, ale zahájit ofenzívu. Protože znali strategii KMT, tedy zabírání velkých měst, rozhodli se města obklíčit, rozdělit tak síly KMT a postupně dobýt jedno město po druhém.

Od poloviny roku 1947 se tato strategie komunistům dařila. Zůstává tak jen otázkou, kdo nese vinu za to, že i přes veškerou pomoc z USA Národní strana stejně prohrála. Na jedné straně je zde Kuomintang samotný, který začal jako revoluční strana ve snaze o sjednocení Číny, kdy se mu z počátku dařilo získat podporu militaristů, kteří se k němu přidávali. Na druhé straně Kuomintang nikdy nevládl jako státní demokratická strana, KMT byl od začátku stranou vojenskou, založenou na vojenské podpoře ostatních a nikdy nebyl schopen řešit hospodářské problémy a už vůbec ne ty sociální. Lidé pro KMT znamenali hlavně přísun peněz z daní. Zaměřovali se tak hlavně na bohatší vrstvy obyvatel a především na průmyslníky a obchodníky. Dalším negativním faktorem byla obrovská korupce a černý trh, který nikdo nereguloval.

Zároveň se KS Číny už od začátku soustředila hlavně na venkov, zakládala po celém venkově komunistické buňky a postupem času zavedla reformy, které většina

obyvatel ocenila, protože reformy KS Číny nejvíce postihovaly právě pár procent nejbohatších ve vesnicích či městech. Většina tak měla dojem, že je komunisté opravdu podporují. Komunistická strana Číny měla skvělou propagandu, díky které postupem času ovládala masy lidí, právě hlavně z venkova, kterých bylo nejvíce.

Lze se tak jen dohadovat o tom, kdo může za výsledek občanské války. Nutné je říci, že porážku Kuomintangu nečekaly do poslední chvíle ani Spojené státy ani Čankajšek, který si prohru začal uvědomovat až v posledním roce války. Přesto je důležité hledět na konflikt ze všech stran. Vření v čínské společnosti se začalo objevovat, jak již výše uvedeno, v 50. letech 19. století. Je téměř neuvěřitelné, že skoro 50 let probíhalo Tchajpingské povstání, pak 12 let pomalu skomírala dynastie Čching. Čínští občané byli zřejmě znaveni boji, avšak poté přišlo období militaristů, které ihned vystřídalo revoluční hnutí o v čele se Sunjatsenem. Klidu se však nedočkali ještě dlouho, protože Sunjatsena vystřídal Jüan Š-kchaj, který však své prezidentské úsilí brzo vystřídal diktátorskými ambicemi. Poté se až v roce 1927 dostáváme k Čankajškovi v čele KMT a počátku celého konfliktu.

V prosinci 1949 se Čankajšek stáhl na ostrov Tchaj-wan, kde si vybudoval novou základnu se zbytkem kuomintangských sil. Zbytek jednotek KMT bojovalo nebo bylo pronásledováno v Číně ještě pár let po konci občanské války. K vyhlášení ČLR, tedy Čínské lidové republiky, došlo 1. října 1949 a Mao Ce-tung si tak upevnil pozici v čele komunistické Číny.

6. Seznam použitých zdrojů

- ALLISON, Graham T., *Osudová past, Spojené státy versus Čína a Thukídiovovo poučení z dějin*, Cambridge (USA) 2018.
- BAKEŠOVÁ, Ivana, *Čína ve 20. století, Díl 2.*, Olomouc 2003.
- BERGERE, Marie-Claire, *The Chinese bourgeoisie, 1911-37*. In: FAIRBANK, John K., TWITCHETT, Denis (ed.), *The Cambridge history of China*, 12, 1., Cambridge 2008.
- BIANCO, Lucien, *Origins of the Chinese Revolution: 1915- 1949*, Stanford 1971.
- BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001.
- EASTMAN, Lloyd E., *The nationalist era in China: 1927- 1949*, New York 1991.
- EASTMAN, Lloyd E., *Seeds of destruction: Nationalist China in war and revolution 1937-1949*, Stanford 1984.
- EASTMAN, Lloyd E., *Nationalist China during the Sino-Japanese War, 1937-1945*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2., Cambridge 2008.
- ETÖ, Shinkichi, *China's international relations 1911—1931*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2., Cambridge 2008.
- FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010.
- FAN-SHEN, Wang, *Fu Ssu-nien: A life in Chinese history and politics*, New York 2000.
- FEUERWERKER, Albert, *The foreign presence in China*. In: *The Cambridge History of China* 12, 1., Cambridge 2008.
- FIDLER, Jiří, *Čínské dějiny v datech a souvislostech*, Praha 2016.
- GAZZINI, Tarcisio, *Some international legal aspects of the Chinese Civil War (1927-1949)*. In: *Journal of Armed Conflict Law*, roč. 1, č. 2, Oxford 1996.
- HAN, Eric C., *Rise of a Japanese Chinatown: Yokohama, 1894-1972*, Harvard 2014.
- HENRIOT, Christian, YEH Wen-hsin, *In the shadow of the rising sun*, Cambridge 2004.
- HUF, Hans Christian, *Vzestup a pád mocných říší*, Berlín 2008.
- CHANG, Jung, *The man who could have been Mao*, Toronto 1974.
- CHANG, Jung, HALLIDAY, Jon, *Mao. Příběh, který možná neznáte*, Praha 2006.
- IRIYE, Akira, *Japanese aggression and China's international position 1931-1949*. In: *The Cambridge history of China* 13, 2., Cambridge 2008.
- JIAN, Chen, *Mao's China and the Cold War*, Severní Karolína 2001.
- JOWETT, Philip S., *The Chinese Army, 1937- 1949*, Oxford 2005.
- JOWETT, Philip S., *The Japanese Army 1931-1945*, Oxford 2007.
- KAPLAN, David, *Fires of the Dragon: Politics, Murder, and the Kuomintang*, New York 1992.
- KIA-NGAU, Chang, *The Inflationary Spiral: The Experience in China, 1939-50*. In: *The Journal of Asian Studies*, 18, 3., Cambridge 1959.
- KISSINGER, Henry, *Uspořádání světa*, Cambridge (USA) 2014.
- KUBEŠOVÁ, Marcela, *Čankajšek*, Praha 1970.
- LARY, Diana, *China's Civil War*, Cambridge (Anglie) 2017.
- LEW, Christopher R., *The Third Chinese Revolutionary Civil War, 1945-1949*, London 2009.

- LI, Xiaobing, *China at War: An Encyclopedia*, Oxford 2012.
- LIFU, Jie, *Records of the Liberation War: The Decisive Battle of Two Kinds of Fates*, Shijiiazhuang 1990.
- LIU, Xiaoyuan, *The Kuomintang and the 'Mongolian Question' in the Chinese Civil War, 1945- 1949*, In: Inner Asia, roč. 1, č. 2, Amsterdam 1999.
- LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010.
- MARKS, Thomas A., *Counterrevolution in China: Wang Sheng and the Kuomintang*, London 1998.
- NATHAN, Andrew J., *A constitutional republic: the Peking government, 1916-28*. In: The Cambridge history of China 12, 1., Cambridge 2008.
- PEPPER, Suzanne, *The KMT-CCP conflict, 1945-1949*. In: The Cambridge history of China 13, 2., Cambridge 1991.
- SHUYUN, Sun, *The Long March*, New York 2006.
- SKŘIVAN, Aleš st., *Americká pomoc Číně před vypuknutím války v Tichomoří*, In: Dvacáté století. = The Twentieth Century, č. 1, Praha 2010.
- SKŘIVAN, Aleš ml., *Situace v Číně po druhé světové válce*, In: Historický obzor, Praha 2000.
- SKŘIVAN, Aleš ml., *Americká politika v Číně na konci 2. světové války*, In: Historický obzor, Praha 1995.
- TINDALL, GEORGE B., SHI, David E., *Dějiny Spojených států Amerických*, Praha 2000.
- VAN SLYKE, Lyman P., *The Chinese Communist movement during Sino-Japanese War, 1937-1945*. In: The Cambridge History of China 13, 2., Cambridge 2008.
- WESTAD, Odd Arne, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-1950*, Stanford 2003.
- WILBUR, C. Martin, *The Nationalist Revolution: from Canton to Nanking, 1923-28*. In: The Cambridge history of China 12, 1., Cambridge 2008.
- WORTHING, Peter, *General He Yingqin: The Rise and Fall of Nationalist China*, Cambridge 2017.
- YONG, Chang, HALLIDAY, Jon, *Mao*, London 2006.
- YOUNG, Ernest P., *Politics in the aftermath of revolution: the era of Yuan Shih-k'ai, 1912-16*. In: The Cambridge history of China 12, 1., Cambridge 2008.
- ZARROW, Peter, *China in War and Revolution, 1895-1949*, New York 2005.
- ZONGZHEN, Zhu, CHAOGUANG, Wang, *Liberation War History*, Beijing 2000.

7. Resumé

The Chinese civil war was one of the most important conflicts of the twentieth century. The Communist victory determined the framework of Chinese history for a few generations of Chinese people, and defined international affairs in East Asia during the Cold War until today. The bachelor thesis describes the beginning of changes in Chinese society that escalated after the fall of the Qing Dynasty. These changes threw China into chaos when militarists came to power and split China between themselves. However, with the beginning of Kuomintang's rule there were more than two decades on Nationalist rule on the Chinese mainland during 1927-1949. During those years, the Nationalist Party, led by Chiang Kai-shek, tried to consolidate its revolutionary victory of 1927-1928 and to build a nation based on Sun Yat-sen's Three Principles of People. At the same time, the revolutionary party led by Mao Zedong took inspiration from principles of Marx and Lenin. They grew from a small guerrilla group in rural area of Jiangxi Province into a military and political force that surprised not only China and Kuomintang but also the world. The battles between Communists and Nationalists were the largest military actions after the World War II with heavy effects on Chinese society that suffered through them.

To explore the changes and the problems in the whole conflict the text has been divided into three main chapters. These chapters are further divided into subchapters. The first chapter describes China from the end of the imperial regime to the end of the World War II. It describes the changes that occurred in China, not only in terms of new political parties, but also Japanese expansion and later Sino-Japanese war.

The second chapter presents the situation in China after the World War II when the consequences of the war influenced the whole conflict and the Communist Party's power began to grow unlike that of Kuomintang.

The third chapter is the most important because it deals directly with the Chinese Civil War in 1946-1949. This bachelor thesis describes all the great battles that took place between Communists and Nationalists. Furthermore, the work deals with the US engagement in the conflict, economic difficulties, and finally the withdrawal of Chiang Kai-shek to Taiwan.

On the basis of various documents and sources, this thesis explores all the complexities that stood behind the final outcome of the Chinese Civil War.

8. Obrazová příloha

Obrazová příloha č. 1 - Sunjatsen se svojí manželkou Sung Čching-ling v roce 1924.

Zdroj: FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 321.

Obrazová příloha č. 2 - Mao Ce-tung (vpravo) a Čang Kuo-tchao po skončení Dlouhého pochodu před sídlem vedení KS Číny na severozápadě.

Zdroj: FAIRBANK, John, *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 362.

Obrazová příloha č. 3 - Čankajšek spolu se svojí ženou Sung Mej-ling (dál vlevo) a dvěma jejími sestrami Sung Aj-ling (vpravo) a Čching-ling (uprostřed).

Zdroj: LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 14.

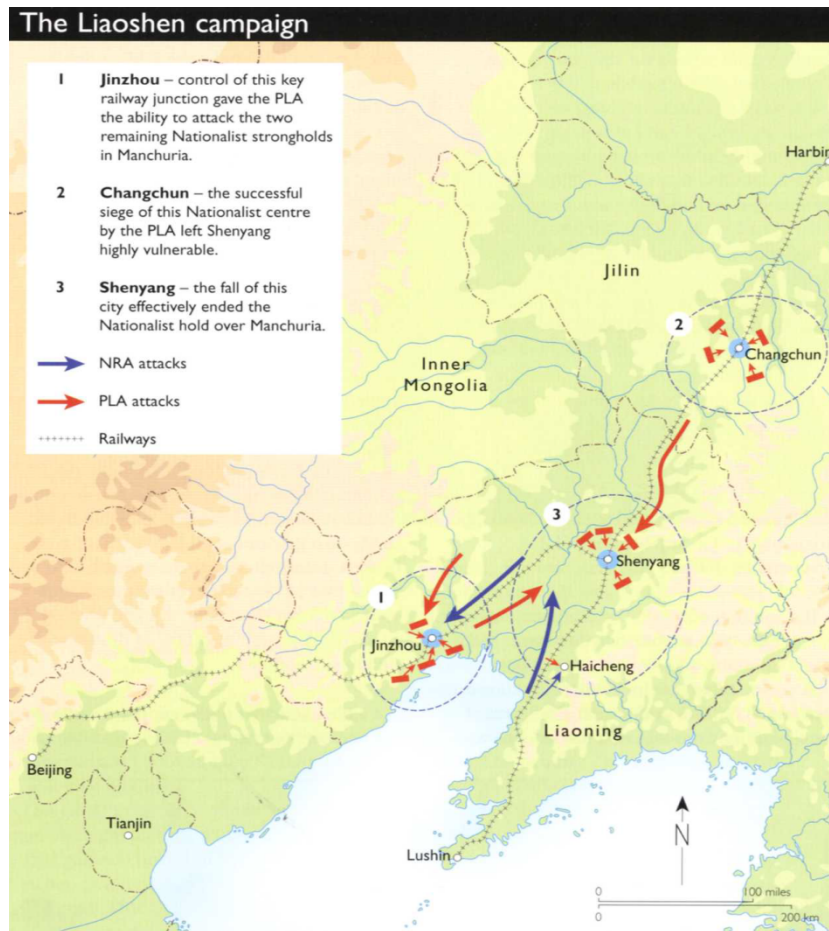
Obrazová příloha č. 4 - Klíčové průchody a koridory v letech 1947-1949.

Zdroj: LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 40.

Obrazová příloha č. 5 - Kampaň Liao-šen, 1) bitva o Ťin-čou, 2) bitva o Čchang-čchun, 3) bitva o Šen-jang.

Zdroj: LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 44.

Obrazová příloha č. 6 - Dobytí jižní Číny komunistickou armádou v roce 1949.

Zdroj: LYNCH, Michael, *The Chinese Civil War 1945-1949*, Oxford 2010, s. 58.

